Bläck och saltvatten. Berättelser

Bokutgåva

Stockholm. E. Lundquists Bokförlag. 1914

FÖRETAL.

Det borde egäntligen heta baktal, ty man skrifver det alltid först då boken är färdig, och arbetet, som man tror, ligger bakom en. Men man misstar sig, ty företalet är det svåraste af allt.

Om läsaren kunde ana, hvilken möda redan dessa enkla rader ha kostat mig, skulle han beklaga mig och önska slut på mitt lidande. Hur krystade låta de icke! Hur dålig är icke vitsen!

Men förläggaren vill ha ett företal och han skall få det.

Jag önskar honom lycka i hans djärfva företag att under krigstider utge annat än krigsromaner eller mer eller mindre politiska ting. Men hans människovänliga afsikt med utgifvandet torde vara att med dessa berättelser öfverrösta krigsbullret.

Lyckas detta, äro både han och jag att gratulera.

Som vanligt tillägnar jag denna bok Svenska Folket. Det är en ringa gärd af tacksamhet för att jag så länge blifvit tolererad af detsamma.

ALBERT ENGSTRÖM.

P. S. Titeln Bläck och Saltvatten symboliserar vemodigt mina båda lif — det vid arbetsbordet och det på hafvet.

D. S.

Vemans hämnd.

Vid Nybrovikens kaj låg gubben Vemans höskuta och i dess trånga kabyss satt gubben själf och frös, ty det var i november och sjöpälsen gaf icke värme nog. En kall västlig körare pep i de otäta väggarne.

Han svor och muttrade för sig själf öfver den förbannade pojken, som fått lof att gå i land för att hälsa på moster sin, som var gift långt ute vid Hornstull. Nu slog klockan tolf och pojkfan hördes ändå inte af, fast han bara fått landpermission till tio. Men ju mera gubben frös, desto mera glömde han pojken, ty ett minne från sista stadsresan stod med allt retsammare och klarare tydlighet för hans Rådmansösjäl.

Den förbannade polisen!! Såna polisförordningar det finns! Att inte få tända ljus ombord på en höskuta, tänk bara det! När det är kallt, så fan kan frysa klorna af sig, och man ändå inte kan få värma lite kaffe till en kask! Det var det gubben Veman gjort förra gången han låg där, och bums kom konstapeln ombord och skref upp honom, fast han kunde ha fått litet värme han med, om han bara varit en människa. Visst hade Veman skällt ut honom, så han inte var värd mer än ett svansborst på ett vanligt hyggligt svin — det hade han gjort, men polisen hade också skällt, så det kunde kvitta lika. Och Veman hade måst upp dagen därpå och plikta för brott mot någon paragraf, som var riktigt svindum — det hade han sagt ut så tydligt, så de

borde ha fått det i sig.

Veman frös, så att han skakade. Visst kunde han ta sig en ordentlig slurk ur flaskan, men sådant värmer bara en liten stund och kyler etter värre efteråt, det var han för mycket skärkarl för att inte ha reda på! Och den förbannade pojken sen!

Klockan slog ett. Visst hade det varit rakt på tok att lämna skutan och gå in på Flaggen och få sig en kaffehalfva, men det var för sent nu, om det också hade kunnat behöfvas. På det här viset fick han lunginflammation, det kände han. Han trefvade sig i mörkret fram till skåpet, tog fram flaskan med Hoffmans droppar, stoppade in en sockerbit bland snuset i sitt rospiggsgap och tog en liten klunk. Det sved åtminstone godt för en stund. Men om några minuter skakade hans gamla kropp åter af köld, och han började hosta, så att han blef svettig. Detta gick åt hälsefyr för fulla boliner. Var det bättre att bli dödssjuk än att få plikta igen? Men kanske konstapeln inte var så vaksam i natt som förra gången. Han kunde ju ha tur, och nu måste han ha kask, om han inte ville frysa ihjäl!

Men den rackarns konstapeln skulle inte komma ifrån saken så ledigt som sist, om han verkligen gick på sitt pass i natt, ty gubben Veman fick en stor och lysande idé. Den idén värmde riktigt upp honom för några sekunder.

Han smög sig upp ur kabyssen. Lyktraderna glänste vackert längs med kajen, men Veman hade inte ögon för detta slags skönhet. Det var i alla fall mörkt nog för realiserandet af idén.

— Han ska få, den faen! Han ska få! mumlade Veman. — Han ska få för böterna!

Sakta drog han tillbaka landgången, bara några tum. Det gällde att gillra upp den, så att den gick i sjön, så snart någon rörde vid den. Det var svårt i skymningen, men gubben Veman var försiktig och målmedveten. Rästen fick skymningen klara upp. Men pojken, om han skulle komma före polisen! Äsch, pojken har ögon som en katt i mörkret, och för öfrigt fick väl Vår Herre hjälpa till på sitt håll. Veman skulle nog ha ett öra på hvem som gick däruppe.

Veman gjorde fyr i spiseln. Det gick som en dans med några droppar fotogén, och sump fanns nog i kaffehurran. Ibland öppnade han dörren försiktigt och lyssnade. De smala fönstren hade han hängt för med pojkens arbetsbyxor, så att ingenting mer än en och annan gnista ur plåtskorstenen kunde synas utifrån. Den satans röklukten och kaffeoset var han också rädd för, fast han var västlig.

För poliser ha näsor som stöfvare.

Bara det inte ville komma några gnistor! Och bara inte pojken — — — !

Men Herren var med gubben Veman, och snart slog den goda kaffelukten ut genom kannpipen, den fräste och kokade, och den sköna värmen från järnspisen började tina upp de stela lederna, fast fötterna ännu kändes som is.

Veman slog bleckmuggen half med kaffe och fyllde på med brännvin till brädden, så att han skulle kunna dricka utan att bli skållad i munnen. Han tog djupa klunkar. Det var mums! Det var mat för en sjuk! Det var så godt och hälsosamt att han gjorde i ordning en kask till — — — men hvad faen nu då?!

— Hallå därnere!

Veman stod tyst som en råtta en half sekund. Så tog han kaffehurran och hällde dess innehåll öfver spisglöden, fast det fräste väl mycket, tyckte han själf. Det blef kolsvart i kabyssen.

— Hallå därnere! Har du eld ombord igen, din satans bondkanin?

Veman svarade ej.

— Jag ska ta mej — *Plums!!*

Landgången gick med buller och brak i sjön, ett förtvifladt plaskande började och *Hjälp! Hjälp!* ljöd det.

Veman rusade upp. — Hvad i Herrans namn är det?

— Hjälp! Hjälp!

Mellan kaj och båt glänste en pickelhufvas mässingsbeslag svagt. Konstapeln höll sig fast i landgången.

— Kors, är det konstapeln! Sånt ett elände! Vänta bara en momang, tills jag hinner klara fram båtshaken! Hvar i hälskota har jag båtshaken? Håll sej fast, konstapeln — si jag trodde det var pojksaten, som gick och dråsade i — vänta lite — det är inte godt att hitta grejorna när en inte får tända ljus — sug sej bara fast som en igel, konstapeln! Jo, här har jag honom ändtligen!

— Hjälp! Hjälp! lät det ängsligt.

— Si här! Stick nu in haken under bältet, så blir det bra! Är det gjordt?

— Ja, hjälp, hjälp! hördes det svagt.

— Jag skall hjälpa dig jag, ditt hälsike! Nu ska du ha betaldt för gammal ost!

Och gubben Veman doppade konstapeln gång på gång. För hvar gång han lyfte sin vederdeloman, hördes dennes rop på hjälp allt svagare. Slutligen ansåg Veman bestraffningen afslutad. Men han orkade inte ensam dra upp konstapeln, som blifvit åtskilligt tyngre än eljes af kallsupar, utan måste själf ropa på hjälp. Och den kom, fast det dröjde innan man fått ut en ny landgång och med förenade krafter dragit upp den halfdrunknade, som måste rullas och behandlas åtskilligt, innan han blef sig själf igen. —

Veman blef stämd för mordförsök, men lyckades klara sig och ligger stundom ännu vid Nybrokajen med sin höskuta, fast han kanske inte är så morsk nu som då för tiden. Han är nära 90 år.

— En kväll när vi lade skötar, berättade Veman denna historia för mig.

— Men var det inte i alla fall mordförsök, Veman! Åtminstone är det svårt för kärande och domstol att ge det annat namn.

— Mordförsök! sade Veman. Inte faen var det mordförsök, när jag räddade karlen! Det säger ju sig självt. Nej, jag skulle ha fått mej en slant ur den här hjältefonden eller hvad den heter, om det varit nu — eller åtminstone en klocka, för min börjar på att inte ens kunna visa toddydags!

Det sista var en pik åt mig.

Sensationer

Jag gick ned till ateljén, där jag har mina grejor, för att hämta papperet, som jag just nu skrifver på. Det var natt och stilla, mjukt mörkblått med någon aning af rödt, som dagen lämnat efter sig, då den dog. Och stjärnorna brunno dämpadt med tysta och afvaktande lågor och skogens silhuett stod och tecknade af sin egen vackra kontur gratis åt mig, som om den skulle ha velat säga: — Du är trött i kväll, min broder, arbeta inte, här har du mig ju färdig! Och hafvet som arbetade i stranden så sakta — sakta — hafvet och jag blefvo

sentimentala tillsammans och kommo öfverens att icke störa hvarandra. Jag gick tyst på min sandstrand och beundrade den svaga, gammalkyrkliga förgyllningen på den blida dyningens kant, då den sög sig upp mot mig och gjorde linier af musik. Det var faktiskt musik! Om man lägger ner örat till en sådan där svag, oändligt förnäm rörelses lifsyttring bland de milliarder sandkorn som göra en strand, hör man inte bara kvartstoner, utan musikens begrepp, där det icke finns bara oktaver utan *allt.* Men jag skall inte bli sentimental. Jag måste vara karl och röka och dricka och tala mot mitt bättre vetande!

Alltnog! Jag gick åt hemmet till med mitt papper och tänkte just på en farlig och hemsk cowboyknif från Argentina, en knif, som jag fått af en vän. Jag tänkte mig rida med mustangen och pampas under mig och var inne i fantasin, så jag nästan drack Argentinas luft, där jag gick, då det plötsligt prasslade till i skogen, som kantar min strand. Jag tvärstannade och såg Hafhästen, näcken, med ljus man om ett långt allvarligt ansikte. Jag såg Hafhästen och hann, under den tusendels sekund sensationen varade, tänka på den vackra dikt om Näcken, som är en pärla i vår litteratur:

Arme gubbe, hvarför spela, kan det smärtorna fördela! Fritt du skog och mark må lifva, kan Guds barn dock aldrig blifva.

Och plötsligt rusade Hafhästen i galopp ned till mig, ty han ville ha socker. Den intelligente läsaren har kanske insett, att det var min islandshäst, som uppträdde på skådebanan. Jag gick naturligtvis hem med hästen och lät honom äta upp allt socker jag hittade i mina skåp.

Men jag har sällan blifvit så tvärrädd. Jag svettades af rädsla. Jag är inte rädd för människor, men för troll och sagofigurer.

Det hela berodde antagligen på att jag nyss hade läst några ark korrektur på min bok om Island, i hvilken jag har talat om Hafhästen.

— Nästa kväll är det mörkt igän med allvarliga mörkblå moln som trängas med hvarandra. Ingen lucka visar rymdens oändlighet. Det är kvaft och träden stå väntande på något hemskt och afgörande, något för deras existens betydelsefullt. Allt är tyst hemma. Alla utom jag sofva. Jag har nyss läst ett par böcker, flugit igenom dem och låtit det värdefullaste i dem afsätta litet stoft på min själs vingar. Det är underliga böcker om raskultur och politik och filosofi, böcker som få läsa och böcker skrifna af fantasimänniskor, goda fantaster.

Jag läser och undrar om lifvet är till för goda människor. Jag misstänker att de onda, de dumma, brackorna, de egoistiska, de obegåfvade lumpna småsjälarna, som icke ha något att ge, men söka inbilla andra att de ha något att ge, och ta betaldt för denna imaginära gåfva, att dessa människor äro de, som segra i kampen för tillvaron.

Under det jag tänker detta blir det kvafvare. Allt mörknar, och trädens löf hänga slappa och trötta, men deras teckning är vacker. De se ut som om de vore af bly och deras grönska blir *materiell.* Jag skulle vilja gå ut och hjälpa hvarje blad på min kastanj att resa sig, spruta ut sig självt fullt af lifskraft och lefva fullt och vackert. Då dånar det plötsligt och åskan, som jag väntat, är här. Åskan är vacker när man ser den öfver hafvet. Den är ju alltid vacker, men man ser mera af den, då den går därute. Dagen blir svart som beck, som mörkblått beck, och plötsligt ritar en blixt upp sitt vackert greniga träd på sin griffeltafla. Under en sekund är allt ljust — landskapet blir en vacker gravyr med hvarje detalj minutiöst utförd. Det är Sinai och Lagens Taflor och som om en förlåt skulle dras undan för ett ögonblick. Då jag säger en sekund, menar jag naturligtvis bara att all denna skönhet stannar kvar på min näthinna en sekund — bortåt, ty näthinnan är ju litet trög — och jag är tacksam för det.

Ett ögonblick är hela naturen af själflysande guld. Man har fått blicka in i Guds Härlighet. Den som förstår

hvad jag menar nu och är glad och förnäm och icke bracka — Herre Gud, hvad jag beklagar och älskar brackorna! Många missförstå mig kanske nu. Men jag använder ordet Bracka som gammal student. Det låg något öfvermodigt i vår värdesättning af dem vi som studenter kallade brackor — men nu vill jag med brackor mena folk som kommit på sned i lifvet som folk och söka göra något mera än de andligt ha råd till och värdesätta värdelösheter. Jag skulle vilja upprätta ett hem för

brackor. Men hvilken bracka ville offra några millioner på ett sådant hem? Det blef kanske för stort!

Nu blixtrar det! När jag skrifver ordet *blixtrar*, skulle jag vilja skrifva det hvitt på svart grund. Det ser så dumt ut att skrifva svart på hvitt, när man talar om underbara ting. Mitt rum lyses upp af blixten, som kanske slår någon bracka i skallen många kilometer härifrån. Prosit!

Ett ögonblick har jag faktiskt varit inne i Guds Härlighet och skådat in i det gudomliga maskineriet. *Die Weltmaschine,* där remmarna gå och hjulen snurra och det sprutar blå eld ur tungor och hjärtan och stenar och blad och själar.

Nu blixtrar det igän. Och åskan är mycket nära. Jag vet hur långt ljudet går i sekunden och jag räknar ut att sista åskslaget möjligen hände på min mark. Men nu kommer rägnet, detta härliga rägn som slår ned, mjukt och varmt och som en hälsning uppifrån, detta ljufva varma, som man skulle vilja dricka eller kläda af sig i.

Och det strömmar öfver min gård. Små rännilar söka sig fram. Det blir fåror i sanden och jag ser hur en cigarrettstump åker i en rännil som en lustyacht. Och blomblad drifva och fastna på små blågrå stenar och plötsligt — med ett! — skriker en gröngöling och far öfver gården. Det blir en lucka i molnens blå tak och en stråle sol kommer ner och träffar just rätt in i mitt tacksamma öga. Jag går ut och drar djupa andetag och dricker hälsa och skönhet. Katten kommer ut ur köket och sträcker på sig och gäspar. Och stararna gno som fan och berätta för hvarandra om något skvaller, som jag lyckligtvis icke har något att göra med. Och det kommer en sval god vind från hafvet. Tallarne stå och nicka och prata med hvarandra. Allt är som rentvättadt. Men där längst ute mot Åland går åskan fram i natten med mörkblått mörker, som det lyser ur ibland!

Jag träffar Skeppar Söderbom på vägen utanför mitt wigwam och säger för att säga något: — Det var en jäkla åska, som gick öfver här nyss. Sof kapten, kanske, eller hörde kapten hur det brakade?

— Visst faen hörde jag åskan. Jag har långa öron, ska jag säga Engström. Men det här var ju ingen åska. Det var ju bara som om Gud Fader skulle ha hostat och hållit hand för käften! Neej! Då skulle Engström ha hört en åska för — ge mej si — ja — tie år sen! Då skulle Engström ha varit med. Jag var inne på telefon och telefonerade till redarn i Stockholm, och just som jag stod och telefonerade, så slog åskan ner i telefon, rakt i käften på mej. Nu har jag ju bussiga doningar, som håller, men det var en tand, som jag hade låtit plombera, och plomben smälte förståss, och det var ett jävla åskslag. Dä lukta fanimej svafvel ur halsen på mej åtta dar efteråt. *Det var åska,* Engström!

En midsommarsaga.

Harön hade fått en ny skräddare och det var ett evenemang. Han kom som en uppenbarelse från en annan och fullkomligare planet. Svart och skön var han, liten och mörkhyad och såg ut som en roué, blå under ögonen och med förföriska, sotmörka små mustascher. Och hans läppar sågo ut som två klarbär.

Och om han verkligen hade sytt sina egna kläder själf, var han en öfverdängare i skrädderiets konster och hemligheter.

Han kom uppifrån land och hade två kappsäckar och en dragkista med sig, så det syntes att han inte var barskrapad. Han visade sin plånbok hos handlarn och fick kredit. Och tog in hos Maja Österberg, lotsänkan, och fick kammarn på vinden. På väggen utåt byvägen satte han upp en plåtskylt. I skuggade versaler stod där: *P. A. Schölins Skrädderi och Reparationer äfvensom kemisk Tvättning till billiga Priser.*

Det dröjde inte länge, förrän gubben Isak Stäf, f. d. båtsman och skräddare, var slagen ur brädet. Han måste börja på med näten igen, medan Schölins affärer blomstrade. Stäfvens byxsnitt hade under minst fyrtio år haft samma landtliga karaktär, och hans rockar sågo ut som västar, knappt tillmätta som de voro af nationalekonomiska skäl. Men här kom Schölin med vida kavajer och byxor af en hittills ouppnådd elegans. Till och med gubbarne blefvo anstuckna af moderniteten, och en viss tendens till täflan dem emellan började märkas. Detta hade till följd att handlarn införskref lyxartiklar. Löskragar af olika beskaffenhet anlades, och stöflarne började vika för resårskons mera mondäna egenskaper.

Schölin uppträdde alltid som föredömet, visserligen det ouppnåeliga, men alltid eftersträvansvärda. Och så småningom, steg för steg, vann högfärdsdjäfvulen insteg i Haröböndernas hjärtan.

I sin sjöbod satt gubben Stäf, dyster och afdankad, och tuggade palttobak medan han lagade sina fiskbragder.

Schölin var ogift. Detta hör till historien. Han hade flyttat ut till Harön vid islossningen. Så kom den verkliga våren, följd i hälarne af skärgårdens härliga sommar. Fågeln skrek på fladorna, luften var full af kärlek, laxen hoppade och pojkarne togo fram fioler och handklaver. Och flickorna började gå arm i arm om aftnarne på bygatorna, och på lördagskvällarna stod den manliga ungdomen längre än vanligt med rakknifven framför mässingssnusdosans mönjekantade spegelglas.

Skärgårdens försommar är farlig. Kornknarren ropar i åkrarne och på ängen, och blomdoften slår inte bara i näsan. Den går rakt in i hjärtat och ställer till ett jäkla lif. Ja, jag vill inte gå in i detaljer. Möjligen har en eller annan läsare varit här ute under denna ljufliga och förförliga tid. Sjövikarne stå fulla af fiskar, som bara gå och vänta på att ett under skall ske. Kråkorna skrika af moderskärlek. Och denna doft af blommor! Herre Gud!! Hvem kan motstå den?

Icke var det då underligt, att mästerskräddaren Schölin, 30 år gammal, elegant, tip top uti fingerspetsarne, hasade sig ned från bordet, där han sökt lägga sin själ i sitsen på ett par cheviotbyxor, och gaf sig ut, lystrande till kornknarrens kärfva musik och nosande efter unga flickors vittring. Han ikläder sig sin mest förföriska kostym, randiga byxor och fantasijaquette. Han stryker med sin violtvål ett par gånger öfver sina små svarta mustascher, doppar fingrarne i smörburken och slätar ut sitt svarta hår, påsätter halmhatten och går ner på vägen, lyssnar och vädrar. Ha! Från ångbåtsbryggan hörs handklaverslåt och taktfast fottramp. Schölin är ute på kärleksstigen. Han bryter diskret en syrenklase från busken vid grinden, tänder en Commerce och är redo som en kärlekens scout.

Kornknarren knarkar i den gröna åkern. En lätt dimma stiger från ängen. En försenad talltrast ger sin själ genom strupen, och på afstånd brusar hafvet.

Schölin påskyndar sina steg. Han är van att segra i kvinnolek uppe i landet. Men om kvinnorna här vet han ingenting. Antagligen äro de lika kvinnorna öfverallt i Sverige.

Han kommer ner till ångbåtsbryggan midt i en onestep. Han tittar efter spelmannen. Det är båtsman Stäf, konkurrenten, som trakterar ett vanligt 12-kronors klaver med sina sjuttiofemåriga fingrar.

— Nä si skräddarn!!! Jäklar i min ask ä inte skräddarn här!! Opp å hoppa, skräddare! Här ästu välkommen!

Och Schölin går med eleganta steg in i samlingen. Han ger sig fan på att imponera med en gång. Han går

rundt och viftar med sin syrénkvist.

— Hva äre som dansas? frågar han. — Ånstäpp, skräddare! Gå an! Dansaruinte den, jäkla tråmålare?

— Om?!! säger skräddarn. —Men ja ska utvälja mej en schavig krusifikadongsbahyscha först! Tro inte ja tar hocken som helst!!!

Det blir litet tystnad på bryggan. Visserligen är skräddaren elegant, och visserligen har han sytt kläder åt pojkarne, men om det gäller att spela högsta höns, har han misstagit sig grundligt. För här är sjöfolk, som har dansat med både svarta och gula och hvita i alla hamnar jorden rundt. Och här är skräddarn ny och oerfaren. Neej, byxor kan han sy, men kom inte å bräck an med våra fjällor! No, get off!

Skräddarn fattar inte situationen utan tror sig vara nummer ett. Han stoppar och ställer benen i elegant ställning, medveten som han är om sina byxors prässning och form för öfrigt. Han säger till båtsman Stäf:

— Hörru göbbe, spel opp en ånstäpp te, men’s ja utväljer en liten filikompinkomsnärt!

— Go an, gubbe, ropar församlingen, och båtsman Stäf drar i väg med en vals!

Skräddarn går med små danssteg laget rundt. Han anser sig ha vunnit i detta spel om kvinnor. Han stramar till och tittar på flickorna, slår dem om hakan med syrénkvisten och säger: — Vill du dansa mä mej? Han tar dem om lifvet och gör begynnelsesteg, klappar dem i stjärten och säger: — Vicka på! Och dansa ut!

Men han har misstagit sig. Om också hvarje flicka gärna hade velat dansa med skräddarn, så hade hon en känsla af att hennes ordentliga fästman skulle ha reagerat. Och de reagerade.

Matrosen Johansson från barken Clotilda går plötsligt fram, vaggande och väldig, och tar Schölin i båda axlarne.

— Hönnu lille skräddare, näru syr byxer, äru kul i haksvängen, men näru bräcker an mä doser, äru minus. Nu klapparu min fjälla i akterkastellet å tar henne midskepps — dä ä straff på dä! Å nu tar ja dej i famn så här — helle Duden, sån en leksakspojk — å så vräker ja dej i sjön så här — — —

Och i nästa ögonblick låg Schölin i spa’t och trampade vatten med sina skräddarben.

Johansson lade sig ned och räckte norra kardan åt Schölin, som hade fått ett par kallsupar och ville kräkas. Och gubben Stäf spelade upp den gamla roslagsdansen Skojarn.

— Han kan sy byxer, den dåren — sade Stäf — men fanimej han kan spela Skojarn! Å fruntimmer förstår han sej inte på. För alla ä di tokia i’n, men di törs inte för sina pojkar. I kan ge er fasen på, att så pilletransker som han är i kväll, så går han direkt in till kärngen Maja Österberg, som är 70 år! Ja känner ullen, sa faen, raka tullvaktmästarn.

Skräddarns debut som fruntimmerskarl var misslyckad. Men tre månader efteråt var han gift med lotsänkan Maja Österberg, som var omkring 40 år äldre än han. Det blef ett lif och ett prat i stugorna. Men gumman, som hade en gård, påstod att hon var så gammal, att hon inte kunde sköta den utan ung hjälp.

Jag var nere och såg på gumman. Hon såg rödkindad och ung ut. Hon stoppar nog i 20 år till.

Schölin syr kläder och familjen har en ung piga, som har vackra armar och en dolsk blick. Den pigan hatas af fru Schölin, men frun ville inte förlora henne för allt i världen, därför att hon sköter korna så bra.

Prästlön.

När man är medborgare och medlem i en kommun, bör man gynna den kommunen. Jag satt nyss och tänkte på min prästlön. Jag går aldrig i kyrkan utan har mina andaktsstunder för mig själf, och jag tror att jag blir mycket saligare på det sättet än genom att sätta mig på en bänk och höra på en obildad prästs svada, om den också är välment. Jag måste i alla fall betala till prästen mer än någon annan i socknen. Och han tar emot sin prästlön af en man, som betalar den med motvilja. Vore jag präst, skulle jag icke ta emot pängar af andra än fåren, de troende. Men jag betalar det prästen äter upp i form af limpor och andra goda saker, kakor som skulle passa bättre i fattigmans mun.

Man bör emellertid gynna sin kommun och satsa pängar.

En vän till mig, en fiskare, bodde för många år sedan i en vassvik vid Idösund. En dag kom han ner till stranden och gjorde i ordning sin torskref. Just då han rodde förbi vassen, fick han se något underligt, som låg där. Han rodde dit. Det var ett lik, en matros i blå kläder

Mattson tänkte: — Detta liket är icke mitt! Tar jag vara på det, får socknen och vår hyggliga präst ett väldigt schå att få det i jorden. Därför är det bäst att jag bogserar liket öfver sundet och låter prästen i den andra församlingen ta hand om det.

Mattson slog två halfslag med en fånglina om likets hals, rodde öfver till nästa ö och socken, gick upp till prästen och sade, att han hade hittat liket nedanför hans strand. Sen fick prästen ta hand om matrosen bäst han ville, och han skötte väl om kvarlefvorna efter ritualen.

Nästa dag, då Mattson rodde ut till gäddvassen, låg där en ny gubbe och hoppade i den krabba sjön.

— Fan, tänkte Mattson. Den där boxar jag väl öfver också till andra socknen. Han slog halfslag om halsen på den med och presenterade sitt byte för prästen.

Prästen tyckte, att det var litet märkvärdigt att just Mattson hade hittat ett lik till. Men han kunde ju inte göra något annat än begrafva det på socknens bekostnad.

Mattson höll på sin socken och var dessutom rädd för personligt besvär.

Några dar efteråt hittade Mattson ett nytt lik i sin gäddvass. Han hade läst i Norrtäljetidningen, att en skonare hade förlorat utanför och han förstod, att det var den skonarens besättning, som på grund af ström sökt sig in till hans gäddvass. Där lågo gubbarna och hoppade och sågo ruttna ut.

Ja — Mattson slog en ända om den sista rödskäggiga gubben och rodde öfver till andra socknen, där prästen naturligtvis måste ta emot kadavret och begrafva det — icke på egen bekostnad, utan på socknens. Prästen var icke vidare djupsinnig, ty han borde ha förstått att det låg något djäfvulskap under, då en man från en annan socken drar i land med tre lik. Ty Mattson hade icke rätt att fiska på andra sidan — — — men prästen funderade icke utan begrafde enligt ritualen.

Men nu kommer det intressanta: — Då Mattson skulle betala sin prästlön, som var omkring 50 öre, skickade han in en moträkning. Han påstod sig vilja ha 2 kr. stycket i bogserarlön för de tre lik han forslat öfver till den andra socknen. Där borta hade de måst göra kistor och gräfva grafvar, men Mattson hade räddat så och så många kronor åt församlingen genom att öfverflytta utgifterna på nästa socken.

Mattson fick i alla fall betala 50 öre i prästlön. Var detta rätt?

Nej, säger med indignation

Albert Engström.

Ängskär.

Få människor känna till Ängskär. Det ligger långt ute i hafsbandet, långt utom farlederna, och är Stockholms skärgårds fagraste ö.

Det har skärgårdens charme koncentrerad i sig.

Jag har kanske inte sett Ängskär förut så vackert, som jag såg det för några dagar sedan.

Vi kommo med en stor och bekväm koster. Det mojnade, och när vi lade till vid bärget nedanför Bernhards fiskarstuga, låg hafvet blankt. Och ejdrarna summo orädda utanför uddarne och döko och åto. Vi fingo icke hjärta att skjuta. Men vi lade nät och fingo abborre och sik och flundror. Siken hade rom, och Bernhard, som lagar mat bättre än någon importerad kock i Stockholm, gjorde kaviar, så att brännvinet smakade hundra gånger bättre än det skulle gjort utan rommen.

Och solen öste ned! Det var indiansommar med 34 grader i solen. Vi lågo på klipporna och bådo till solens gudom. Och solens gudom svarade på mina böner med mygg. Ett vackert svar!

Ängskär är högt. Ett bärg reser sig ur alskogen och från dess krön ser man öfver alla riken i världen och deras härligheter. Nere åt hafvet till blixtrar Svenska Högarna, när det mörknar, och i luften gå ljus från fyrar, hvilkas namn jag glömt.

Just nu sitter jag och känner på mitt bakhufvud och känner mig som en förbrytartyp. Jag har sett ett porträtt af Soleilland, ett profilporträtt, som är så hälsikes likt mitt eget porträtt, att jag tror mig besläktad med honom!

Men öfver fjärdarna här ute skiner solen, ejdrarna skära diamantskåror i det hvita hafvet, och rundt uddarne går sabbiken, som vi måste ha till bete i kväll, när vi lägga långref för ål.

Vi ro ut och lägga ref och nät. Stjärnorna brinna öfver oss och spegla sig i hafvets lugna yta. Vi ligga på rygg på de af solen värmda klipporna och stirra in i vintergatan och konstatera stjärnfall och försöka sätta oss in i den moderna astronomien. Ty vi ha en astronom med oss. Man bör (öfver hufvud taget) aldrig segla ut utan en astronom med sig.

Ett bärg dominerar på Ängskär. Från dess krön ser man nästan hela Stockholms skärgård med fyrar och underbara öar.

På bärgets krön har stått en paviljong, ett litet glashus, som Bernhard har byggt. Nu finns det inte mycket kvar af det. Ty en natt tog stormen taket och slungade det 30 meter bort.

Men golfvet fanns kvar.

Där dansade vi!

Jag såg hur vackert de dansande gjorde sig i silhuett mot en luft af underbara moln och en sol, som sjönk under en horisont af pariserblått. Solen var så vacker, att jag hade velat äta henne.

Vi stodo däruppe, högst på höjden af Ängskär. En hvit kutter seglade i den svaga vinden in mot skäret. En skonare hade satt topparna till och en brigg låg och slängde norröfver. Jag blef kär i silhuetten af de

dansande och såg dem svartvioletta mot gul luft. Jag ville sträcka ut mina armar öfver fjärdarne och de vackra kobbarne, som lågo som svarta hvalar i det orangefärgade hafvet.

Vi gingo ned till stugan och drucko punsch. Vi skiljdes åt och jag slocknade i en säng, som var för kort. Jag måste lägga mig diagonalt. Jag borrade mig ned i sängen och kämpade mot myggen, tills jag somnade och vaknade sönderbiten. Bernhard snarkade. Myggen kom in genom skorstenen. Jag slog ihjäl ett par tre och lade mig på rygg. När jag vaknade på morgonen, dödade jag två myggor, som voro fulla af rödt blod. Antagligen var blodet mitt.

Säl skrek från kobbarna. Jag lefde starkt och skönt. Jag sprang öfver en huggorm, som låg och njöt af solen. Jag skall aldrig glömma hans vackra hväsning, då jag hoppade öfver honom. Han riktade en florettstöt mot mig, men jag var snabbare än han och klarade mig. Allt var vackert och särskildt minns jag den halstrade siken, som låg och fräste på glöden. Och just nu minns jag strömmingen, som var godare än något annat!

Pingst.

Ingen blomma kan lysa i gräset som Tussilago. Men den glöder icke varmt. Dess färg är i släkt med vårens ännu svala luft. Den är bara ett löfte, en aning. Men dess guld har i sin kalla intensitet ändå en högre valör än metallen. Den är det gulaste gula, som kan tänkas.

Min skog är blå och violett af sippor. I vildrossnåren och under granarna och tallarne är det varmt som i drifbänkar och där växa de i en rikedom och mängd, som jag ej minns mig någonsin ha sett förut. En och annan gulgrön Gagea försöker göra sig gällande i all denna blå yppighet, men ser helt försagd och tvinande ut. Den viker för anemonernas öfvermakt och propagandapolitik.

Fem steg från sippornas förposter plaskar hafvet och solnätet darrar öfver tång, röda stenar och sand som blir blågrön på djupet. Den blå sidenytan spelar sommar med solrök och hägringar. Längst ute går en hvit ångare. Den ser ut att stå stilla och dess rök breder ut sig som en ofantlig piniekrona. Åland hägrar tydligt, och solen glänser i fönstren på Ekerö posthus.

Vattnet har sjunkit hastigt och rundt kobbarne lämnat kvar en hvit saltrand, som ser ut som snö. Men eljest är allt sommar och leende därute och genom det stilla plasket i stranden och den svaga brisens sus i tallarne höres alfågelns musik bedårande klangskön, ett det vackraste ackompagnemang till vårens tusen andra melodier.

Nu borde den pingstfirande mänskligheten passa på att vara hänryckt. Luft- och vattenandarne äro gynnsamt stämda. Nu borde hvita lustjakter med blåsippsgirlander i master och rår och glada människor på däck under sång och musik stäfva ut från alla stränder, ut på det lockande, glittrande vänliga hafvet. Egentligen skulle de ha sidensegel och förgyllda rår. Men det vore kanske ändå bättre med vattentäta skott och förstklassig lifräddningsattiralj.

Jag vet icke, hvilken makt, som just nu tvingar mig att berätta en hemsk historia från hafvet härutanför. Men det är icke alltid så ljuft drömblått som i dag.

En marsdag för många år sedan gingo en gammal fiskare och hans son ut i sälisen. De hade från utkiksberget sett ett par brunnar långt utanför Storbrottet. Sälen borde redan ha fått kutar och dessa måste vara så unga, att de icke kunde simma. Alltså fanns det utsikter att få slå någon kut om icke rent af en fullvuxen hona vid brunnarna.

Med hvar sin kälke, bössa och pikstaf gingo de ut på isen. Vädret var det vackraste, solsken och stark kyla.

De hade hunnit en halfmil ut till hafs, då pojken plötsligt stannade, pekade åt norr och frågade:

— Far, hvad är det där?

Gubben kisade mot norr. Ett blåsvart moln steg upp bakom Understens fyr. Men det var intet vanligt moln. Det rörde sig i det, det böljade och vred sig.

— Jesus, pojke, isen bryter upp! Vi måste springa för lifvet, rakt på land!

Och de sprungo. Allt högre steg molnet och från norr hördes ett fruktansvärdt dån, som växte och kom närmare. Snart sågo de hafvet bryta mot isen. Och sjön närmade sig kolsvart under molnet med hvita brott.

Men de hade icke sprungit länge, förrän de kände att isen började sucka under dem. Det var stora tjockiskäl med blåis emellan.

— Lägg af kälke och bössa, men behåll pikstafven! vrålade gubben genom dånet. Pojken lade af.

Som mera lättfotad än den gamle och mera rädd kanhända, sprang pojken några steg före fadern. De stora iskälen började spricka under långa knakande och knastrande ljud. Och sprickorna i blåisen sprutade vattnet i kaskader.

De närmade sig Dagen, det yttersta skäret. Bara några minuter och de skulle vara räddade.

Men plötsligt hörde pojken ett »Hjälp!» bakom sig. Han vände sig om på den gungande grunden och såg att fadern kommit ned i en nybildad vak mellan ett par käl. Endast hufvudet var synligt öfver sprickan. Lufvan hade fallit af.

Pojken vände och grep gubben i hans grå hår, men fick bara hufvudet i handen. Halsen hade skurits af i den hvassa blåisen.

Han stod på sitt gungande iskäl med sin förfärliga börda och stirrade på den slagen af skräck och krithvit i ansiktet. Så slängde han den ifrån sig med ett vanvettigt skrik och sprang, sprang — — —

När han kom i land, var hafvet öppet, och för en rasande nordan dref isen, söndermald till sörja, söderut.

Det var ingen stolt säljägare, som kröp under fårskinnsfällen den aftonen, utan en liten gråtande roslagspojke, som fått något att minnas, som skulle förfölja honom vaken och i drömmen, så länge han lefde.

Jag tror inte på hafvet, inte ens i dag. Men vackert är det och pingsthänryckningsblått.

Karl XII, Herkules och Gustaf Mattson.

Jag är bjuden på långgrogg af kapten Söderbom ombord på hans förande fartyg, briggen Alma af Långsund. Det är midsommar, och då nästan alla hans matroser äro härifrån, har han inte velat neka dem en dans med hembygdens tärnor på den nya dansbanan, särskildt som han samtidigt kan få säga ett ord åt ett par af sina redare, som bo här. Och dessutom stod där ett fult band af tjocka nedåt Norrhällans fyr, vidare behöfver han allt upp i handelsboden ett slag, och för resten gör han hvad han vill, hvad det anbelangar! Han har seglat in nog mycket pengar åt de där åkerråttorna!

Alltså finnas många och giltiga skäl, hvarför han helt sonika gick in här och slängde kroken.

Gubben Söderbom är en gammaldags skeppare, en liten kubisk figur, isgrå i hår och skägg, sjöögd och säker. Han har seglat på alla haf sedan han inte var längre än en märlspik och tycker att Östersjön är en soppskål.

Hans styrman, Matts Andersson, är lika gammal, från samma trakt och har egentligen samma åsikter. Kaptenen och han äro ett par siamesiska tvillingar. De ha växt upp tillsammans, tagit sina examina tillsammans och left tillsammans hela lifvet, men gräla alltjämt, utom i tjänsten, förstås. Andersson fick aldrig skuta, han, men nu skulle han nog inte trifvas med att stå som befäl hafvare på eget däck. Han är rödhårig och har långa röda tofsar i öron och näsborrar, på näsan och öfver ögonen. Båda ha guldringar i örsnibbarne mot fluss.

Den som gjort mig bekant med de båda gubbarne är skeppar Mattson på jakten Albrektina, också han till åren kommen. Han är en blond jätte med långt, vildt skägg, fasta grå ögon och munnen full af snus. Han har varit en förfärlig slagskämpe i sina dar och ingen i hela skeppslaget kan ljuga som han. På styrbordssidan af hans jakt läses ALBREKTINA, men på babordssidan står det ANITKERBLA, ty skriften skall gå framåt såväl som farten! Jäklar anamma! Mattson är min gamle kamrat på sjöfågeljakterna sedan många år tillbaka, och nu är han i den egenskapen inbjuden att tillsammans med mig gästa Almas kapten.

Nu sitta vi fyra i den rymliga och hemtrefliga kajutan. Den är nästan som en salong, med speglar, soffor och stolar. På en vägg hänger en tafla i en enkel mahognyram under ett ojämt fönsterglas. Den föreställer ett fartyg och målades af Söderbom då han var lättmatros.

I luften framför fockmasten står:

Skeppetts Namn Heddvik kommer Ifrån Nederlenderna och Skall gå till LonDon samt har till Last apellsiner och fikon år 1867.

Bredvid detta i sin naivitet rörande konstverk hänger i en ståtligt förgylld ram ett porträtt af Carl XII. Det är ett fruktansvärdt träsnitt, klippt ur Swenska Weckobladet för en människoålder sedan.

Kapten Söderbom har bra varor och tungorna komma hastigt i gång. Mattson njuter af att för en gångs skull få smaka annat än brännvin. Och röken från goda Bremercigarrer påminner honom om Nordtyskland, där han seglade som pojke. Whiskyn frammanar bilder från London och Leith. Han är i rospiggarnes himmelrike. Vi tala om allt mellan himmel och jord, om frakter och segling och människosläktets ständiga förändring till det sämre. Förr fanns det folk, jäklar anamma! Nu finns det snart ingen sjöman kvar mera! Bara såna där ångbåtskallar som luktar olja och ser ut som negrer. Förr var det rent och skrubbadt ombord — som här, säger Söderbom, men nu ser det ut som i en kolryss i alla skutor. Snart finns det ingen i Roslagen som kan tagla en sladd eller slå ett halfslag eller lägga ett pålstick — jag vill inte tala om stora trumpeten! Och ger man en man ett slag så han knyter sej, så blir han oppkäftig — är det tider det?! Jag har fått smaka katten så bloden skvätte, men nu ska en gubevars inte få nysta till dom med en fot en gång. Nej, det är slut med sjömansskapet i Sverige, det är hvad det är! Skål i alla fall, Engström!

— Hör nu kapten, hvad är det för en mackapär han har där på väggen? frågade Mattson. Är det nån släkting, hva? Men han har en sån sjuhelsinges kran, så släkt kan det väl inte vara?

Han pekade på Karl XII:s porträtt.

— Känner inte Mattson igen Karl XII? Det var dåligt! Jo, jag har hans porträtt, för att jag tycker om styrka, se! Och Karl XII var den sista starka karl vi har haft i Sverige.

— Åja, skryt lagom! sade styrmannen. Herkúles var väl ett strå hvassare!

— Du kommer alltid och dillar med din Herkúles — han var inte svensk, hur många gånger skall jag säga dig det?

— Var han inte svensk? Du är ta mej fan inte riktig! Herkúles var svensk så äkta som jag, och hör sen! Hör nu Engström, var inte Herkúles svensk?

— Jo, det är möjligt, men jag vet inte säkert.

— Ja, sade Mattson, att Karl XII var stark som självfva faen, det har jag hört. Han slogs ju med tio stycken på en gång, men nog var han en barnunge emot Gustaf Mattson nere i Södervik ändå — — —

— Hör nu Engström, sade kapten Söderbom, finns det väl någon sådan kulstötare och släggkastare och brottare nu för tiden, som Carl XII? Det vore väl faen! Jag har satt opp hans porträtt bara som ett föredöme för alla som kommer ner i kajutan — och i alla hamnar, både här och utrikes, när det kommer ner skeppare och vi börja gräla om styrka, så visar jag på Carl XII, och var lugn för att alla känner till honom. Men den där förbannade Herkúles, hvad var det för en daggmask — nej, hör du Andersson, han dugde inte att lyfta en fjäder en gång! Nu har jag hört dej skräna om Herkúles så mycket, så det kan vara nog. Nej, Carl XII, det skall jag säga Engström var en karl, som höll att ta i. Och ändå lefde han bara af mögligt bröd och värmde sig vid glödgade kanonkulor och sof på bara marken i 50 graders köld, och när han steg opp sen om morgnarna så var han pigg som en mört och började slåss med detsamma för att få värmen i kroppen litet. Och så kommer du med din Herkúles! Herkúles! Hvad faen var det för en mamsell? Det där har du fått om bakfoten, Andersson! Komma här och skräna och skrika om en sån där som aldrig har hållit i ett skot! Herkúles! Nej — —

— Hör nu kapten, sade Mattson, nog var både Carl XII och den där Herkúles bara lindebarn emot Gustaf Mattson ifrån Södervik ändå! Han var svensk, jäklar och slå alarm! För jag kände honom — — —

— Hör nu Engström — tyst Mattson! — — Skål Engström, säj mej, hvad vet han om Carl XII? Inte ett dugg vet han, om han säger att han inte var den starkaste karl som har gått i ett par byxor! Säj ut nu bara!

— Ja, Carl XII var en ovanligt spänstig karl, men han var en liten karl — — —

— — *Liten karl!* ***Liten!!*** Kors i Jösse namn! Och han har ändå gått i skola och vet så lite! Nej, Engström, han var stor som ett hus och hanses svärd förmådde ingen annan lyfta, står det i böckerna. Var han liten? Det var faen? Hur liten var han då? Hur — — —

— Hör nu kapten, sade Mattson, den här Gustaf Mattson som jag talar om — — —

— Gå och häng sej med sin Gustaf Mattson! skrek kaptenen och tömde sin grogg, hur liten tror Engström att Carl XII var? Var han som en tumnagel? Eller var han som nosen på Andersson? Eller var han som käften på Mattson här? Han som har läst i böcker, borde väl kunna säga det något så när!

— Ja, men vi ska inte bli osams, för det är ju fråga om gamla Sverige! Lofva mig det, kapten, att inte bli rasande, om jag berättar, hur Carl XII verkligen såg ut!

— All right — — —

— Men hör nu kapten, sade Mattson. Han var i alla fall en mygga emot — — —

— Tyst, säger jag! Engström, hur stor var Carl XII?

— Han var inte så stor som Herkúles, det svor jag på, sade Andersson. För Herkúles — — —

— Tyst, styrman!! Jag skall väl om inte faen rider märket ha appell på mitt eget folk ombord på min egen skuta — hur var det, Engström?

— Jo, han var en liten karl med rödgult hår, ungefär fem fot lång och inte alls brottare eller atlet. Men han var alldeles ovanligt spänstig när det behöfdes. Han var en styf karl, som orkade med mer än de flesta af hans storlek. Gå och se på hans kläder i Nordiska museet, när ni kommer till Stockholm! Kapten skulle inte få dem på sig ens med skohorn. Och för resten kan jag berätta, att min svärfar var med och ritade ett porträtt af honom, när de sist öppnade hans kista i Riddarholmskyrkan. Det är efter hans berättelse jag har det jag vet om storleken på kungen.

— Det var faen, sade kaptenen.

— Nå men Herkúles då? frågade styrman. Var Engströms svärfar med när de öppnade hans kista också.

— Nej, han kom försent till den öppningen.

— Det var otur, det! sade styrman och tog en väldig klunk. — Är det sant, det här? Dom påstår att Herkúles ska ha varit den allra värste att slåss — — —

— Äsch, sade Mattson, jösses hvad han hade legat under, om han skulle ha bräckt an med Gustaf Mattson från Söderviken! För han var Sveriges starkaste karl, och det svor jag på. Han kom med samma båt som jag norr öfver i Kvarken. Det var väl för fyrti år sedan och — —

— Hör nu, afbröt kapten Söderbom, det var faen det här med Carl XII! Är det verkligen som Engström säger? Att han var liten och smal och rödhårig? Då tar jag ner porträttet, det gör jag!

— Det skall kapten inte göra! För om en karl är liten och smal och rödhårig och ändå är som en stålfjäder, och gör saker som andra inte göra efter och gör dem bättre än stora klumpar till karlar, så är han väl ändå styfvare och mer värd att beundras, därför att han är liten till växten. Men nu skulle jag vilja höra hvad det är för storverk som den här Gustaf Mattson från Söderviken har gjort. Tillåter kapten, att skeppar Mattson här berättar hur det gick till?

— Jo, nog gör jag det! Men det barkade åt helsefyr både med Carl XII och Herkúles! Andersson må säga hvad han vill.

— Jo si, sade Mattson, jo si! Hvar ska jag börja nu? Jag börjar med skål! Si jag seglade med Rosenklippe, den där gamla briggen, ni vet, som såldes hit sedermera. Vi låg oppe i norra Kvarken en dag och låg för styrbords halsar för laber NNO. Vi låg en hel hoper skutor däroppe, mest roslagsjakter var det. Rätt som det var kom en djäkla ONO-rifvare. Det blef hvitt med en gång och det var inte storm, det var orkan. Då förstår Engström, som är sjöman, att vi fick den faen på styrbords låring, hvad?

— Jo, men hvad har det att göra med Sveriges starkaste karl?

— Bryt inte af mej! Jag vill berätta hur allt gick till! Vi fick'en på styrbords låring och med samma gick bägge röjelskotena, och skothornena piskade sönder seglet med lik och hela helsiket och storröjeln gick åt fanders. I förbramseglet höll skötena, men när vi firade rån blef det slag i seglet och duken gick ur likena. Och — — —

— Hör nu Mattson, sade kapten Söderbom, det där är nog bra, men håll sej till saken! Det var om Gustaf Mattson — — —

— Kapten, sade Mattson, om jag skall berätta, så skall jag hjärta i min talg berätta alltsammans. Skål! När vi firade storbramseglet, så sprang lovarts skot och gigtåg så det lät som kanonskott och kättingen piskade

sönder lovartsnock på stormärsseglet. All right! På jagarn gick hals och skot och seglet blåste opp efter staget opp till förstången och när yttre klyfvarn halades ner, piskade skotblockena sönder inre klyfvarn. Förstäng höll — —

— Hör nu Mattson, hosta inte så mycke segling, för det kan ju inte intressera Engström! Den här Gustaf Mattson — — —

— Håll babblan och skål! Skall jag berätta, så skall allt med! Så halade vi in briggseglet under gaffeln och hade det som stormapa. Allt det där var gjordt med en utsjungning. Men sen skulle vi ju lägga henne för så små segel som möjligt för att hon skulle klara sig bättre och inte bli för lofgirig. Vi halade alltså — — —

— Mattson, till saken! jäkla skeppare!

— — Vi halade alltså in briggseglet och gjorde fast fanskapet. Vi firade ned trasorna af storöfvermärsseglet och gjorde fast'et. Där låg hon nu för storstump, föröfremärssegel, förstump, fock och förstäng. Storstänget fick stå, för det hade hållit — — —

— Det var en satan att predika, sade styrman — — —

— Skål! Men vi låg litet för lågt och måste styra missvisande västkurs för att sen falla af åt sydväst, och sen fick vi platt akterlig och åkte in som i hallonsaft in i norra inloppet af Ratans hamn. Är det någon som varit i Ratan? Tacka fan för det! Engström med! Nå då känner han schäsen. Vi var de första som kom in för stormen, men efter hand kom en massa andra in. En del såg ut som busar, så de måste ligga och reparera och lappa. Stormen höll i sig, och så en dag kom vi några stycken rospiggar öfverens om att ställa till dans och kolifej för flickorna i byn. Brännvin hade vi och det vi inte hade, skaffade vi. Vi var väl en sju, åtta pojkar som ordnade med allt det där och hyrde ett kök och en kammare hos en gammal käring. Spela handklaver kunde vi allihop, men det var inte alla som ville dansa, utan därför fick dom, som inte ville dansa, sitta i kammaren och spela femkort och durak och salahybika och hvad fan som helst — — —

— Ja men Gustaf Mattson, han som var så stark? — — —

— Om jag inte får tala om som jag vill, kan ni resa opp till Ratan själf och höra efter! Men så kom det en hel massa norrlänningar dit, brädgårdsarbetare förstås, och ville vara med och dansa. Gärna det, sa vi, för flickorna hade förstås sina tjangser bland dom. Gärna får ni dansa, sa vi, men vi har så lite brännvin, så det räcker bara åt oss själfva. Men dansa får ni så mycke ni vill — musiken klarar vi, sa vi. Då blef norrlänningarne förbannade för att de inte fick sprit, och rätt som det var satte en norrlänning krokben för en pojke ifrån Väddö, här strax söderut. Men det skulle han inte ha gjort, för det var just Gustaf Mattson. Han har samma namn som jag, men jag vill just inte påstå, att det var jag. Det var en ungefär lika stark som jag.

All right! Gustaf Mattson gick ut till oss, där vi satt och spelte femkort i kammaren, och berättade som saken var och frågte, om vi inte skulle börja kasta ut nu. Men jag satt i god tur i spelet och svarade: — Neej, Gustaf Mattson, det hinner vi väl med! Vi väntar en momang. Då gick han in och började på att dansa igen. Men rätt som han dansade, så var det någon som öppnade ett fönster och vräkte in en hink med skulor och smörja, hvad det var, genom fönstret och det träffade Gustaf Mattson och flickan som han dansade med och golfvet blef ju nersmordt och det luktade som faen.

Då gick Gustaf Mattson ut i kammaren igen och berättade som det var och frågade, om vi inte skulle börja kasta ut nu.

— Nej, jag satt i god tur och hade nära på vunnit igen det jag hade lagt ut för brännvinet. Då sa Gustaf Mattson: — Jag ska tal om för dej, Gustaf, att jag är egentligen ilsken af mej. Jag är så ilsken, så när jag vaknar ibland om morgnarne, när jag har supit, så har jag fickorna fulla med krås och halfva strupar. Och

fällknifven är alltid våt. Nu börjar jag kasta ut själf!

Och därmed gick han in i köket och började kasta ut norrlänningar. Han kastade ut dem genom fönster och dörrar utan åtskillnad och utan att öppna fönster eller dörrar, så att han förstörde för många fler riksdaler dörrposter och fönsterbågar än glasrutor.

Och när norrlänningarne blef utkastade, så var det bara näsorna, som tog i backen, för något annat hann inte komma ner, förrän han var ute på gården och började valsa med dem igen. Han hade tagit dem som de satt på stolarne eller stog emot väggarne eller var oppe i dansen.

De försökte förstås försvara sig, men efter en liten momang fanns det inga blad kvar på knifvarne och inga lock på snusdosorna. Och hvar Gustaf Mattson gick fram, så rörde han armarne *så här*, så här, och det blef en gång efter honom, en gång så bred, så de kunde ha kört med par efter honom.

Och ute på gården fanns där en gammal uttorkad brunn. Där kastade han ner sexton stycken, för där fanns inte rum för flera. Och det kan både kapten Söderbom och Andersson och Engström förstå, att det måtte ha varit en hälsikes trängsel åtminstone på bottnen i den brunnen.

Men nu är det så, att när en börjar slåss och har framgång och medgång och tur så blir en mer och mer opplifvad. Det vet jag väl själf ifrån Hamburg och Lübeck och Genua förresten, när jag var i mina bästa tag. Och Gustaf Mattson *var* lifvad — det fanns ingen hejd längre. Han började springa efter stora stenar, som han kastade in i köket och i kammaren. Det var inte en, utan hundratals, det svär jag på så sant jag vill komma till Gud och inte till Hornpetter, när jag dör! Och jag svär på lika troget, att ingen af stenarne han kastade in var så liten, att det inte behöfdes tre, fyra fullvuxna norrlänningar att välta ut dem, för att bära dem var stört omöjligt. Ratanborna höll på att välta sten i sex dagar, innan de kunde få börja städa något så när bekvämt inne i rummen.

Men en sten fick de inte längre bort än i trädgårn utanför. Där ligger den än, och på den står det inhugget i guldbokstäfver dessa sanna ord: *Gustaf Mattson.* Det är mitt namn, fast det inte var jag och fast jag var med. Men det är som en heder att ha varit med vid det tillfället. Nu frågar jag kapten Söderbom och Andersson och Engström: — Hade Carl XII eller den här Herkúles kunnat klara norrländska sågverksarbetare så bra? Jag frågar bara! Säg rent ut! Jag har varit med om ett slagsmål, där jag inte rörde marken med fötterna på en hel kvart — så tätt stod vi — så nog har jag varit med! Och Engström vet, att de ha byggt den nya dansbanan i Grisslehamn med så pass mycket mellanrum mellan plankorna, så blodet skall kunna rinna af så hastigt som möjligt — det vet han — så Engström har nog varit med också. Men hur mycket hade Carl XII varit med! Inte ett dyft! Det svor jag på. Om han hade känt till hur det går till i Roslagen och i Norrland, så hade han sökt sig hit på tjänstledighet i stället för att hålla på och leka nere i Ryssland och Turkiet, om han verkligen tyckte om slagsmål!

— Nå men Mattson, frågar jag, hvad gjorde Mattson under tiden, mens Gustaf Mattson redde opp slagsmålet?

— Ja sa ju till Engström för en stund sedan, och det är både kapten Söderbom och styrman Andersson vittnen på också, att jag sa, att jag satt i tur i femkort. Hade jag kommit ut, hade det inte behöft bli något slagsmål! Skål!

Vasaorden.

Det var i min ungdomsvår och jag var i Paris. Solen sken och allt lekte för mig.

Vi sutto utanför Café de la Paix en bedårande förmiddag och läto den ryktbara folkströmmen passera förbi oss. Vi voro fem eller sex svenska millionärer som af en händelse stött ihop. D. v. s. jag var då ännu icke millionär, men jag hade ingenting principiellt emot att vara det, isynnerhet som jag i alla händelser hade en millionärs vanor om också utseendet var emot mig.

Somliga af oss voro emellertid något gröna, ty vi drucko absint och visste intet om *l'heure,* den heliga timmen, som börjar kl. 6 e. m. Jag inbillar mig att de slätrakade och svartmuskiga, öfverlägsna garçonerna, af hvilka några med all säkerhet voro ett godt stycke på väg till sin million, betraktade oss som luft eller på sin höjd som störande tyska landsortsflugor i sin kulturdoftande parisiska kål.

Detta internationella brus, adladt af Paris' spirituella, naiva, lifliga, oberörda, ståtliga Djaggernautlugn, som har sin källa just i hörnet af Café de la Paix, ljöd i mina öron som ett accompagnemang till vårt samtal, hvilket rörde sig om allt, med hausse och baisse som ledmotiv. Men det var också en fest för ögat. Underbara färger och linier, beslöjade af den obeskrifliga Parisluften, rörde sig kaleidoskopiskt framför oss. Gudomligt sedefördärfvade kvinnor fingo stundom fasta konturer, då de passerade. Och buro stolt, öfverlägset, ironiskt sitt skrås insignier. Allt var ljust i valör. Blått, rödt och gult, förnämt och diskret nedstämda några toner. Och hästhofvarnas klapprande mot asfalten — ty det fanns då ännu inga autos — ljöd som tonerna från en sordinerad xylofon. Jag tyckte, att jag borde kunna ha hört en knappnåls fall i denna af tusen ljud hopfogade tystnad.

Händelsevis voro alla millionärerna utom jag dekorerade och de markerade detta faktum med hvar sin gröna bandrosett på förmiddagsrockens vänstra uppslag. Man tar ju seden dit man kommer! Parisaren bär sin röda rosett eller knapp äfven på kavajen om hvardagarna.

Mina kamraters gröna band symboliserade Vasaorden. Då jag nyss sade, att de *händelsevis* voro dekorerade, är detta nog icke öfverensstämmande med värkliga förhållandet. Ty förekomsten af det gröna bandet var naturligtvis resultatet af en målmedveten sträfvan, en offervillighet i någon riktning, en ädel välgörenhet, som det dånat och smällt och smattrat om. Den kloka Staten hade dessa band icke kostat något. Men millionärerna hade fått satsa och hade satsat villigt, ty de hade känt sig som herdarna inför den underbara stjärnan. Mot många tusen kronors afgift hade de fått nådigt tillstånd att hos Gemla — jag menar hos juvelerar Carlman — inköpa en emaljerad liten pjäs af metall och — hvad mera är — bära den! Därför voro de lyckliga, som jag var en gång, då jag af en lekkamrat fick en indiansk hufvudprydnad bestående af färgade hönsfjädrar.

Millionärerna sutto där alltså utanför Café de la Paix och kände barnets oskyldiga glädje öfver att värkligen — *värkligen* — äga det gröna bandet. Men som vuxna män kände de också ett annat slags tillfredsställelse, den att vara och visa sig vara något förmer än andra, som icke hade det gröna bandet. Och solen sken, hästhofvarna klapprade, kokotterna drefvo förbi i vimlet. Och stundom kom någon gammal man, som lifvet straffat, någon nedsölad, gråhårig, flottig hemsk människotrasa med två afgrunder af elände, som stirrade på oss ur ett härjadt ansikte, och sträckte fram en vackert modellerad, smutsig hand efter en allmosa, men likgiltigt — — il n'y a pas de quoi!

Vi drucko våra drycker i det glada medvetandet att vara välklädda och välbesuttna män.

Plötsligt sade en millionär, som en stund suttit tankfull och tyst: — är det någon, som har tänkt på det egendomliga, att Engström är den enda i det här sällskapet, som icke är dekorerad?

Ingen hade tänkt på detta underliga sakförhållande — eller, om någon hade tänkt på det, hade han af lutter finkänslighet icke velat påpeka det. Jag hade icke häller ägnat det en tanke.

I samma ögonblick hände något. En procession af människor närmade sig från Place de l'Opéra. De sågo ut

som beskedliga landtjunkare från Brétagne eller något närliggande landskap. Gendarmerna stoppade trafiken för att bereda processionen tillfälle att passera.

Alla dessa landtjunkare hade på vänstra rockuppslaget samma gröna band som mina millionärer.

Jag rusade upp och ut på gatan, frågade en gendarm, hvad det gröna bandet betydde, och fick till svar en axelryckning och värdesättningen: — Det är ingenting! Det är medlemsmärke i en landtbruksutställning, som håller på någonstans ute åt Barbizon till, och bönderna äro inne för att se på sta'n!

Jag meddelade mina millionärer det jag fått veta.

Och det dröjde icke många sekunder, förrän deras gröna band voro borta från rockuppslagen.

Om nu en logiker skulle åtaga sig att förklara denna plötsliga *Umwerthung aller Werthe,* denna blixtsnabbt uppdykande känsla af skam öfver att bära det gröna band, som nyss var en heder att äga, hur skulle han då, utan att vara för hård, formulera sitt utlåtande?

Jag vill icke vara lika hård, som han skulle vara.

Men hvarför buro de icke röda band istället? Rödt är ju en komplementfärg till grönt och alltså berättigad enligt färgläran. Och i Paris duger endast rödt — eller möjligen violett. Men med knappen kommer man längst.

Kristus lär ha öfvat välgörenhet utan att begära kvitto på det. Men som socialt undermålig skulle han här, om han lefvat nu, ansetts ovärdig Vasaorden.

Och lika orimlig är tanken, att han skulle ansetts förtjänt af medaljen *Illis quorum meruere labores!*

———

Bangkok.

Jag hade hyrt en bogserbåt i Djävlehamn för att flytta en del möbler. Skepparn var en blond man med kalla ögon, krulligt skägg och öron, som stodo ut som om han ville flyga. Han var tillmötesgående och vänlig, och när han hörde, att jag själf ämnade följa med, sträckte han fram en guldhårig näfve och sade: — Låt mej presentera namnet! Mitt namn är Johansson.

— Mitt namn är Engström, sade jag och besvarade hans handtryckning.

— Jag kunde förstå det, sade han och blinkade med sina hvita ögonhår. Dä ju herrn som äger Strixen, kan jag förstå.

— Nej, inte precis, men jag är aktieägare.

— Ja, det är inte dåligt häller, konstaterade han med en aflägset ringaktande ton. — Det är jag med, men frakterna ä fan så dåliga just nu. Jag har en skonare, se, som jag har ax i, se, men den är på slip, se, och därför har jag tagit den här lilla skorfven för att ha något att syssla med, mens Jupiter ligger på slipen, se! Hon fick sej en tötsch på låringen af en norrbagge, en jävla liten galeas, en leksaksbåt, som seglade med postelin och pottor och sånt där fanstyg. Jag kom med trä och skulle till Bergen, se, och tjockt var det som att glo i en säck, så norrbaggen rådde ju inte för olyckan egäntligen, och för räxten gick väl alla hans pottor sönder, så dä va synd om den fan. Men jag fick ett par bord bräckta. Och för räxten behöfde hon komma på slip, för hon var skäggig i botten efter två års segling på Bangkok.

— Bangkok — seglar ni med skonare nu för tiden på Bangkok?

— Jojomensan, dä just hvad vi gör — eller har gjort — för nu får vi väl hålla oss i sötspa't — Östersjön menar jag. Men det var inte det jag ville säja — kan herrn gissa hvad galeasen hette? — nänämänsan, dä inte lätt dä. Han hette *Mod Sverrig,* och det stod ändå två stjärnor omkring namnet, och från Bergen var han. Han var väl byggd strax före 1905, kan jag tro. Har herrn hört ett sånt namn förr? Nä, jag kan tro det. Dä finns faen å skänklingar ingen skuta i hela Sverige, som heter *Mot Norge.* Dä gör dä inte — dä svor ja på.

— Ja, när folk sysslar med politik, blir dom galna — men hur kommer det till att ni har seglat på Bangkok med en skonare? — det intresserar mig att veta.

— Vänta lite? *Johan!!!* Äre klart? All right! Klart äre! Lägg å därborta, jävla bonnkanin! Dä va ju inte klart! Men nu äre klart!

Han gaf ordres till maskinen, och vi lämnade bryggan.

— Johan, come here and take the wheel! (En måste lära dom här jävla bönderna lite engelska, förstås, annars sumpar dom sej.) Äre klart? All right! Vill herrn ha en rye whisky? Kom in i hytten då, och ursäkta att jag bara bjuder det jag har.

— Det är inte bara det!

Han plockade värkligen fram en flaska riktigt äkta rye, en *Old Methusalem,* en oljig, mörk Kentuckywhisky.

— Men vatten har jag inte! Vi får ta'n naken, så vida inte herrn vill ha sånt där karaffinvatten, långporter eller hvaffaen dä heter. Sån här whisky ska drickas naken.

— Nå, men berätta nu om Bangkok! Hur kom ni att segla dit?

— Hur jag kom att segla dit? Jo, det var så enkelt, så! Jag seglade från Göteborg till Marseille med tändstickor, äkta Jönköpings, you know, och så trä förstås, det var tjugu år sedan och jag hade nyss tagit skepparn. Så fick jag en vinfrakt från Marseille till Alexandria — det är en stad skall herrn tro! Jag fick fler och fler frakter och en styf sådan på Indien. Jag hade inte råd att gå igenom Suezkanalen utan klarade mej rundt Kap Goda Hopp till Calcutta och förtjänte ändå. För hon seglar som en modellbåt, gamla Jupiter. Ja — å så var jag där nere! Och så började jag smuggla opium och nubben in till Siam från Kina. Bussigt jobb! Där ska herrn tro att slantarne kom in. Och pojkarne, som jag hade med mig, var rospiggar allihop, bussigt folk, vägrar inte i vändningen.

Men en gång, vi kom in till Bangkok och hade tagit oss fram en bit uppåt floden, då var koléran i Siam, se, och i stan. De dog som flugor i land, men vi klarade oss ända tills vårt vatten tog slut. Vi måste ju ta ur floden, men där flöt tjockt med lik, för siameserna häfver dom sjuka i spa't märesamma. Hvar faen skulle vi ta vatten ifrån om inte utombords? Faen, kunde jag hjälpa att där flöt lik. *Jag* drack, och pojkarne drack — inte mådde vi illa af det! Men vi hade en jungman, en aptekarson, en jävla snobb, som klagade på vattnet och sa, att det inte var människodryck — sa han. Han gick i land och klagade för konsuln, och konsuln sa att jag måste köpa vatten i land, sa han, det hade besättningen rätt att fordra, sa han. Han trodde att det inte var hälsosamt med utdunstningen från koléralikena, som flöt omkring i spa't, sa han. Men jag sa, att jag har druckit vattnet och besättningen har druckit vattnet, allihop ha vi druckit, och inte faen har vi fått koléran, sa jag. För rospiggar biter inte själfva döden på. Men den där aptekarsnobben är rädd för koléran, och den, som är rädd för den, den dör, sa jag. Och faen ta mej dog inte pojken också. Och då tyckte jag det var klokast att lätta och ge mej i väg, för jag hade en frakt till, kontraband, som väntade på mig i Shanghai. Men Bangkok är en jävla stad — det är inte någon stad för räxten, det är en skärgård, som är full af kineser och malajer och

fan och hans mor och förgyllda kyrkor och andra dumheter. Nä, nu ä dä nog slut mä den gamla seglingen. Jag har i alla fall en gård på Tjockö med fiskvatten och lite skog. Så jag klarar mig, hvad den saken anbelangar. Och Jupiter börjar åldras som jag. Och ondt är det om folk. Di vill ha okristliga hyror nu för tiden — — —

— Så kapten kommer inte att segla på Bangkok mera?

— Jo, kunde jag få folk, så — — — Men nu blir alla pojkar i Roslagen extra tullvaktmästare, för di ä lata och vill inte göra något, se! Fast di kunde förtjäna pängar som gräs! För tullen är väl något olagligt i alla fall? Ska inte handeln vara fri i Jössu Kristi namn? Jag bara frågar herrn, ska han inte det?

— Jo, jag tycker det värkligen också.

— Si dä, si dä, nu lättar vi på gamla Methusalem, Health! Tip, mister Engström! Tycker herrn om tullvaktmästare?

— Ja, jag känner värkligen många hyggliga sådana.

Jaså, nå! Ja, men har herrn sett någon tullvaktmästare arbeta?

— Ja, jag har haft tullvaktmästare ombord i min kutter.

— Nå, men har di undersökt ordentligt?

— Nej, det måste jag värkligen medge!

— Si dä, si dä! Ingen tullvaktmästare kan göra något ordentligt, därför att han inte ids. Det finns ett djur, som heter trögdjur — känner herrn till det? Vi kallar't *Sloth* på engelska. Det finns i Syd-Amerika. Det hänger på en gren med hufvudet nedåt. Det är hvad det gör — men inte ett jävla dugg mera. Vi köpte ett sånt därnt i Rio en gång när jag seglade med en engelsman. Och kapten döpte det till *landingwaiter* — dä just tullvaktmästare det! Ursäkta att jag pratar, men herrn känner väl till släktet.

— Joo vars.

Vi reste inomskärs och gjorde 9 knop. Solen sken och bogen spottade skum. Allt var frid och fröjd. Vi lade till i Furusund för att äta middag. Jag träffade en lots, medlem i Pelarorden, en gammal vän.

— Hör du, sade jag, det var värkligen en originell kurre, som för min bogserbåt.

— Å fan, har du fått tag i Johansson! Då är du väl vid det här laget fulljugen. Men rolig är han, fast han kan prata omkull en människa. Han har lärt sig ett gammalt konversationslexikon utantill. Hvar var han nu?

— I Bangkok.

— Bangkok? Då håller han på att öfva sig med B. Han blef kuggad, då han skulle ta styrman, men han känner till skärgården bra. När han har repeterat G, kommer han att bräcka dig i fråga om Grisslehamn. Trodde du på honom?

— Ja, nästan.

Båtuppdragning.

På lördagskvällen tog stormen i så okristligt att Johansson började bli orolig för sin båt, ty rägnbyarna kommo rakt ifrån gattet och förtöjningstrossen var nog inte så färsk som han borde. Visserligen var masten nedtagen, men sittrummet var inte öfvertäckt, och man kunde ju aldrig veta hur det skulle gå om hon blef tyngre, och om hon då läckte mellan borden öfver vattenlinien, så kunde det rent af gå på tok.

Johansson fick på sig oljerock och sydväst, tog stormlyktan, hämtade Jan Perssons Emil ur stugan bredvid och gick ned till bryggan. Där låg hans eka redan half med vatten. De öste och rodde med förenade krafter emot den krabba sjön som slog som med piskklatschar och rök öfver från för till akter. Det var mäst i sista ögonblicket de kommo ombord. Det var två fots vatten i sittrummet och skvalpade redan öfver sofforna. Och förtöjningstrossen hade ryckts ur klyset och redan fått två kardelar afnötta. Här gällde det att vara snabb i vändningarna. Först förstärka trossen med alla ändar som funnos ombord, ut med lilla draggen som hjälp och så pumpa, pumpa, pumpa, sen man först öst med hinken så länge det lönade sig bättre.

— Hon läcker, aset! sade Johansson. — Det syns tydligt, för inte kunde rägnet ensamt ha fyllt henne så pass. Och i morgon bittida måste hon upp på land, om hon inte skall sjunka, fast det är söndag. I kväll kan i alla fall inte mer göras. Slipen är för rästen redan färdig, så det blir bara att låna taljor och block på varfvet.

De rodde i land och började vandringen från stuga till stuga för att få hjälp till morgonens arbete. Det mötte inga hinder, ty en annan gång kan en själf behöfva ett handtag så här ute i skärgården. Och förrästen visste man att det skulle vankas både en och två och tilltugg med för räxten.

Det var bara hos vaktmästare Lomans de krånglade, d. v. s. bara madamen, men hon var andligt sinnad och högfärdsgalen, så henne visste man hvar man hade.

— Aldrig på tiden kommer Loman ut på sådant arbete på söndan! försäkrade madamen. Men Loman slog henne med frälsarens egna ord, att om din nästas ök faller i grafven på sabbaten, så skall du hjälpa det upp.

— Ja, jag förstår, att det är för djäfvulsdryckens skull du är så angelägen. Du borde förrästen hålla dig för god att supa med hvem som hälst.

— Är jag hvem som hälst? frågade Johansson.

— Nej, inte menar jag Johansson, men jag menar Östergren, det fyllesvinet, och Perssons Kalle. Men Loman kan en dra genom en ekvägg med en half sup — när det inte vankas brännvin, är han lat som en so och går och drar bena efter sig. Håhåjaja! —

— Jäkla högfärdsblåsa! sade Johansson, när han kommit ut på backen.

Ty madam Loman var till den grad inpyrd med andligt högmod att hon icke umgicks med de andra madamerna. Och visitkort hade hon lagt sig till med, där det stod tryck efter exempel af en sommargästfru, som Lomans haft för några år sen.

*

Klockan 9 på söndagsmorgonen var arbetet med båten i full gång. Där kommenderade och domderade Johansson själf, Agust Söderman, Östergren, Jan Perssons Kalle, Perssons Emil och vaktmästar Loman. Och handlarn stod där och såg på i hälgdagskläder, nytt söndagsblad och krage samt käpp och cigarr. Han var inifrån landet och förstod sig icke på sjögrejor, lika litet som skollärarn, som också kommit till.

Man hade redan fått spårhakarna under kölen och gjort fast i två granar uppe i land. Två treskurna block hade de och dessutom två handtaljor, och innan halningen började fingo de en dragnagel öfver lag för att det skulle gå lättare.

Nu börjas det!

— Nu tar vi’n! Hal i! Å—hej! Ö—öpp! Ö—öpp! Å så tar vi’n igän! O—äj! O—äj!

— Håll an!

— Håll an, va dä!

— Håll an bättre!

— Håll an bättre, va dä!

— Lägg fast!

— Lägg fast, va dä — fast ä han! Här jävlar ligger han som han skulle va fastväxt!

— Loss!

— Loss, va dä. — Ta å peta ner rullarna, annars tar kölen i botten! Hur långt ska vi dra opp’en?

— Mattas du Östergren? Vi drar, tess vi inga krafter har, sen behöfs dä inte längre! Å—opp! Ö—öpp! *Tu blocks!*

— Tu blocks? frågar handlarn. Hva ä dä?

— Dä engelska, jävla bondkanin! svarar Östergren som tagit ett par kaskar på morgonen och är litet sjövild. — Dä betyder att blockena kommer *täjt!*

— Jasså, säger handlarn och ser klok ut.

Men skollärarn, som är vetgirig frågar: — Hva betyder täjt?

— Ska va skollärare och vet inte, hva täjt ä! Hörru gå hem å läs böcker å aktarej för grafven! Å en sån där jävel ska oppfostra våra barn — nä den säljer vi billigt! — Men nu så lämnar hon vattnet! Nu så halar vi, tess di här bägge alarne tar emot — dä blir kul i haksvängen —

— Hva betyder kul i haksvängen? frågar skollärarn omigän.

— Å köss mej! Lägg fast!

— Fast ä dä! Husch! Dä frestar på — hon ä tung som en fullriggare — nu låter du väl flaskan gå ett slag igän, Johansson.

Flaskan går.

— Ja, säger Agust Söderman, dom här bägge alarne ä som ditsatta af Vår Herre.

— Ja, säger Perssons Kalle, han har allt gjort bra mycke nytta, han mä!

— Måtte välan dä, så gammal som han ä! säger vaktmästar Loman.

— Hädar du, vaktmästare? säger Östergren. — Dä skulle käringen din höra, så finge du flytta ur tvåmanssängen å ligga på sofflocket.

— Nej, inte hädar jag, å nog ä Vår Herre bra, men ett har han skapat åt hälsike, å dä ä fruntimmerna! Men di här alarne har han satt bra! Nu gör vi fast vid dom, så vickar hon inte öfver utåt, om också vårisen kommer

och tar bort stöttorna. Nu ta vi henne mä en lefvande gång. Ö—öpp! Ö— öpp! Ett tag te! Lägg fast!

— Fast ä dä!

— Ta spettet och baxa undan den där stenen!

— Håll räjt! Klart ä dä!

— Å så kommer hon igän! Ö—öpp! Ö—öpp! Tu blocks! Å nog ä dä för räxten — Lägg fast!

— Fast ä dä!

Man torkar svetten ur pannan och tittar efter flaskan.

— Men pumpa får du göra själf, Johansson.

— Ja, nu går vi å tar en bit hemma hos mej, säger Johansson. — Jag ror öfver med blockena och taljorna i eftermiddag. Ja tur var dä att vi fick opp henne, å tack ska ni ha alle man! Vi sätter bara en stötta profesoriskt nu först, så sköter jag om rästen i morn. Fan i mej börjar dä inte dugga igän! Han går öfver på ost, sir jag! Nu gick vi!

De gå öfver skollärarns trädgård.

— Det var tur för dej, skollärare, att dina äpplen blåste ner, innan skolbarnen hann stjäla dem ur träna!

— Inte törs de stjäla på ljusa dan, fast det är svåra ungar ni har här på ön. Och på nätterna törs de inte för hunden.

— Äsch, hva bryr pojkar sej om hundar! Omkring Telje hade dom hundar i trädgårdarna när ja var barn också, sade Östergren. — Men vi smetade stryknin på byxbaken. Hundarna högg en gång, men di högg inte en gång te!

— Nu ljuger du, Östergren! Hvarifrån fick ni strykninen?

— Åf apoteksdrängen, förstås!

— Ja du har varit mä om mycke du Östergren, sade Loman. Dä kanske inte handelsmannen vet, att dä var Östergren som simmade öfver med telegrafkabeln från Gibraltar te Afrika.

— Dä ä välan inte möjligt, tviflade handlingsmannen. — Nu ljuger bestämdt Östergren!

— Ja visst narras han, sade skolläraren. — En sådan kabel är naturligtvis för tung.

— Förstår ni inte landkrabbor, att ja simmade öfver mä en smäcker ända, å sen halade jag hela grejet in i Afrika. Begriper ni inte dä, bondkaniner? Ja, ajöss, ajöss! skollärare! Ajöss handelsman!

Och båtuppdragningsmännen öppnade grinden och klättrade i det börjande rägnet uppför backen till matfröjderna som väntade dem i Johanssons stuga.

Nattsegling.

I.

I stjärnströdt majestät välfs himlens kupa och Svartklubbfyrens dubbelblixtar glimma. Skylightet skimrar matt, belagdt med imma, ty i salongen sitta två och supa.

Jag står vid rodret och försöker rimma, men näktergalen i min sångmös strupa ger hesa toner blott, och icke djupa med klangskön alt, som förr sig lät förnimma.

Dock — huru starkt och underbart ändå att under stjärnor öfver svarta vatten sig drömma glida mot den fjärran ö,

där än han dväljs min ungdoms Fågel Blå! Men i salongen ge de sådant katten, ty vid en grogg de spela whist a deux.

II.

Ur skansen dyker gasten Österman och till en jättejäspning gapet formar, hans hakskägg darrar, när han jäspar ut.

Så stoppar han sin snugga, tänder an och spottar ut en sky af tobakslukt i lä — som gammal sjöman — och han gormar:

» Nej — d'ä en jädrans lögn å få en blund, så länge herrns kamrater håller låda! Säj åt dom, att di håller käften båda — Di ska för attan tusan ha misskund!

För rästen har di inte varit bråda mä groggarna, för d'ä en långer stund som jag har luggit å fått slita hund å kännt i halsen en sjudjäfla klåda!»

III.

Nu är skylightet svart. Från trick och slammar och grogg och rök de lagt sig ljuft att hvila, gentila och virila och trankila, Mens Österman sin nattkrök fromt anammar.

Men öfver mig Orion ännu flammar och svarta brisar öfver hafvet ila, och rimmen bli allt mera puerila, ju hvitare de välva, hafssjöns kammar.

Nu komma två terziner med på slutet — sonetten är ett band, en black, en boja, som jag vill slita sönder i atomer,

ty det som borde svalla fritt, blir gjutet, och tankar löpa fara att bli goja, om rytm skall mätas medelst metrofoner!

IV.

Men det är svårt att sluta och jag dröjer en stund ännu vid rodret. Det förnöjer en gammal diktardräng att stå och drömma och rad vid rad med rimsöm sammansömma.

Här är jag ensam. Ingen kan fördöma min klena värs och ingen kan berömma. Och medan diktande jag hafvet plöjer, mitt tysta värf mitt eget jag förnöjer.

Då steg där upp af moln en kolsvart vägg och brotten spotta öfver lovarts bog. Hon lade till. Vi måste ta in ref!

Jag skrek det högt, och ut ur skansen klef Matts Österman och mumla' i sitt skägg: »Di andra herra' måtte ha fått nog!»

V.

Med två ref inne susa vi mot söder, min vakt är slut och Matts står trygg och styr. Han pejlar Tjärfvens pigga treblixtfyr, som kastar stjärnor ut i natt och glöder.

Han fått sin kurs, och medan stormen gnyr han valkar bussen och sin själ han göder med tanken på en morgonkask som föder nytt lif åt kroppen medan dagen gryr.

Jag går och lägger mig, men rimmen vaka och gå i takt med brottens slag mot bogen och lifva mig till ännu fler sonetter.

Jag trifs på hafvet, fastän född i skogen, jag är en biltog man och dömd att smaka på lifvets bittraste och värsta rätter.

Biltog man? Det är ju dumt? Lifvets bittraste rätter! Fnoskigt! De två sista raderna halkade ur mig fullkomligt skaldiskt. Jag måtte vara skald. Jag förstår nu, att yrkesskalderna inte mena så allvarligt, när de klaga sin nöd och påstå att de äro olyckliga. Sonettens form är särskildt lämplig för sådana utgjutelser.

Men jag blef på dåligt humör därför att jag nyss i min ficka hittade räkningen på min prästlön — 142 kronor och några öre. Hvarför just örena? Och hvarför just 42 kronor mer än hundra. Tydligen äro de rigoröst noga med själavården här i Väddö! 142 kronor! Det är ju alldeles förbannadt! Jag har aldrig varit i Väddö kyrka och tänker inte heller gå dit. Jag har aldrig åtnjutit själavård af prästen här och tänker dö utan sådan. Vore jag präst och åtnjöte underhåll af en sådan man som jag, skulle jag skicka tillbaka summan. Men nu sitter prästen naturligtvis och göder sig på min bekostnad, fast vi bekänna oss till olika religioner. Det finns folk som har mage. Kanske han sitter och hånler åt mig också på köpet! Jag passar på just nu och föreslår statens skiljande från kyrkan. Staten är i detta fall jag. I alla händelser blir det nu prästens moraliska skyldighet att besöka mig i min lya och försöka omvända mig till sin religion. Jag vet inte hvad han heter, men han bör ha reda på mig, om han är en värklig och renhjärtad och hvitlefrad fåraherde. Han har betaldt för att sköta om mitt mellanhafvande med högre makter. Han är ansvarig för mig och min framtid. Om han inte mycket snart kommer hit och försöker omvända mig, kommer jag att vända mig till domkapitlet, som lär vara en hög instans. För rästen är jag bror med ett par biskopar.

Jag sitter och öfverraskar mig själf med att ilskna till! Jag tycker mycket om P. P. Waldenström. Nästa gång jag kommer till stan skall jag söka upp honom och vi skola tillsammans ändra om det här otrefliga förhållandet. 142 kronor för min själ! Om året! Nää, hör nu! Jag sköter själf om min frus och mina barns och min egen själavård, och ingen hederlig människa har haft något att anmärka på resultatet af skötseln.

— Nej, kära människor, prästen i Väddö lefver lika väl som alla andra präster på min och andra idioters dumhet.

Men nog nu om detta! Jag hoppas att hvad jag sagt gör godt någonstans! —

Jag skref så där tragiskt, därför att jag tyckt mig märka att ledsna skalder alltid använda sonettens form för att klaga sin nöd. Min gamle vän Gustaf Fröding menade som jag och fann att sonetten mycket väl kunde användas karrikatyriskt. Jag menar alltså ingenting med biltogheten, ty jag är ju en beskattad medborgare och förtjänar genom ärligt arbete mer än de flesta statsråd. Hur jag sköter pängarne blir en annan fråga. Jag är mycket lättsinnig, och om jag träffar en man som inte har pängar, ger jag honom allt hvad jag har, om hans själ och hans ansikte tilltala mig. Detta är absolut sannt. Och jag skulle kunna ge honom 142 kronor mera, om jag inte behöfde betala prästlönen. Nu fortsätter jag sonetterna:

VI.

Men nästa dag med sol och len sydväst och purpurhvitt på blåa vågors kammar, mens dagens ljus ur österns källor flammar, jag lagar till ombord en liten fäst.

Då glömmer jag allt fult. Jag bara glammar och minns blott **vackrast, styfvast, noblast, bäst,** och **Den såväl som den är ärad gäst,** hvem än han är och hvarfrån än han stammar.

Å Herre Gud, hvad jag är kär i allt! I människor och djur, i våg och skog och bärg — mäst i en vän som tänker just som jag.

Jag tror jag lefver Herren till behag, hvem än han är och söker hålla färg, om ock jag synes dikta litet kallt!

Kapten Elg.

Det är nu många år sedan. Från hafvet kommo vi in i Länningefjärden för att söka ankarplats för natten. Det började skymma och obekanta som vi voro med farvattnet hade vi just kastat kroken i ett dåligt lä under en låg holme, då vi hörde slag af åror. En roddbåt närmade sig. Den tycktes komma direkt ur skogen.

— Hallå!

— Hallå!

— Har inte herrarne kort?

— Jo, men det börjar bli mörkt och — —

— Här duger inte att ligga. Han blir hård till natten. Det är bäst att hissa på igen. Jag skall lotsa herrarne in i min vik. Mitt namn är kapten Elg.

Vi presenterade oss och uttömde oss i tacksägelser. Kapten Elg kom ombord och gjorde fast sin båt. Han var en lång, hvitskäggig gubbe med örnnäsa och ett ovanligt trefligt utseende för öfrigt.

Då vi ej hunnit beslå segel, dröjde det icke länge, förrän vi åter plöjde fjärdens svarta vatten. Kapten Elg styrde rakt på land. Vi började titta på hvarandra, men plötsligt öppnade sig en vik, som vi visserligen sett på kortet men ej vågat söka, då allt smälte ihop i kvällsdunklet. En båt låg därinne vid en väldig boj.

— Där ligger min skuta, sade kapten Elg. Här är dålig botten, men min boj stoppar. Det blir bäst för herrarne att ta sin förtöjningstross och göra fast i aktern på *Heaven,* så heter min båt. För han kommer att blåsa upp till storm, det känner jag i luften. Jag är gammal sjöman, kan jag berätta.

Vi passerade *Heaven*, kapten Elg lade ned vårt roder och vi kommo upp fint som en smekning, just lagom att hoppa ombord med vår tross. Det var tydligen inte första gången kaptenen gjorde manöver. *Heaven* var en stor kravellbygd listerbåt, kopparförhydd och fin som en förmaksmöbel, med kosterrigg och grejor, lagom svåra för en man. Vi uttryckte vår beundran för båtens soliditet.

— Ja, hon är bra, sade kapten Elg. — Hon är mitt *hem*, förstår herrarne.

— Bor inte kapten Elg här i närheten? Jag menar — då kapten har boj här.

— Nej — jag bor ombord.

— Året om?

— Året om. Och den här viken är min hufvudstation. Tycker herrarne att det är underligt? Är inte friheten nummer ett af allt? För friheten ha inte människorna uppfunnit. Därför är den bra. Men samhället ha de uppfunnit. Därför är det dåligt.

En gammal filosof alltså! Ett original, en enstöring. Men han talade ju visa ord.

— Ja, nu vet vi värkligen inte, hur vi skall kunna tacka för all vänlighet. Men kanske kapten för omväxlings skull vill komma ombord hos oss och supera och dricka ett glas punsch efteråt?

— Nej tack — har redan skaffat, och för rästen kan man ju inte vända sig i de där moderna båtarne, och vidare dricker jag inte punsch — — —

— Kanske whisky, då?

— Inte det heller, men om herrarne tycka om gammal Jamajka, så är ni välkomna på en toddy ombord hos mig, sen ni skaffat. Passar det? Välkomna då! —

Det dröjde inte länge, förrän vi stego ombord på *Heaven*. Vi voro värkligen nyfikna. Det lyste ur de välputsade kajutventilerna. Kapten Elg öppnade dörrarne och vi gingo ned. En tekanna af silfver puttrade öfver spritköket och ryska teglas lyste på en blänkande silfverbricka. Allt var fint som i ett dockskåp. Mahognybord, skinnsoffor, blankskurad mässing, en mjuk matta på golfvet. Men taket var det egendomligaste. Öfver bjälkarne var spänd en duk af mörkblått siden och på den voro stjärnhimmelens båda hemisferer målade — stjärnorna i guld och vintergatan i silfver.

På en mahognyskifva, som fällts ned ur ett väggskåp, stodo en sextant, en kronometer och en kompass.

— Välkomna, mina herrar, och sitt ned så länge. Teet skall snart vara färdigt. Jag håller på att greja litet, som ni ser. Det är inte omöjligt att det klarnar, och i så fall måste jag göra mitt stjärnbestick.

— Stjärnbestick?

— Ja, det är absolut nödvändigt af många skäl — särskildt för mig.

— Kapten är intresserad af astronomi?

— Naturligtvis — och vägen är lång och besvärlig. Det blir svårare att hålla rätt kurs ju längre bort man kommer och ju mer stjärnornas inbördes ställning förändrar sig. Men nu ska vi skåla!

Det var en underlig kurre! Hvad menade han med sitt stjärnbestick? Förändringen af stjärnornas inbördes ställning? En lång och besvärlig väg?

— Tänker kapten ge sig på långtur?

— Ja, det måste vi väl alla en gång, förr eller senare.

Aha! Mannen hade tydligen en skruf lös. Inte därför att han talade om döden — men hvad nytta kunde han ha af sina instrument på den resan!

— Ja, skål! Rommen är god, inte sannt? Det var tur att jag fick se herrarne, just som jag lade ut mitt sista aborrnät vid udden. I annat fall hade herrarne kanske fått arbete i natt. Hon blir nordlig, och ni hade draggat, så sannt jag heter Elg. Och så hade ni gått på land, innan ni fått upp klutarne, för det är 30 famnars djup utanför holmen, och så lång är inte er kätting. Jag har förlorat en gång på det sättet. Det var i Medelhafvet. Vi kom från Messina och skulle gå till Genua och fick på oss en Scirocco med sådan sjö, att vi måste söka

första bästa lä — det var under en liten ö som heter Molara utanför Sardinien. Och vi hade inte väl fått ut ankaret, förrän han svängde om som en soldat gör vänster om, och vi fick honom från nordnordost — en Greco Tramontana, säger vi i Medelhafvet — hon lade sig på sidan för bara riggen och dref på land — först förlorade vi det ena ankaret och det andra stoppade inte. Det var min första båt, ser herrarne, och jag grät som ett piskadt barn, ackurat så! Och det kom ut bönder, som gick i fårskinnspälsar, fast det var midt i sommarn, och ville bärga, och jag måste hota med pistolen. Ja, det var den tiden, det — men herrarne dricker ju inte! Jag ansvarar för rommen!

— Kapten har tydligen varit med, och vi ha bara pröfvat på Östersjön. Men är det inte sant som sägs, att i Östersjön inträffar de flästa förlisningarne, proportionsvis?

— Det är sannt, men det beror på dåliga grejor — ja, Östersjön är inte att leka med, men det är en pöl, en vattenpuss — nej, Södra Indiska oceanen, *det* är vatten, det? Jag var med på *Charles Heddle* anno 1845 — — —

— Förlåt — hur gammal är kapten?

— 75 år fyllda — det syns nog, men ursäkta ett ögonblick! Jag måste tala med min son — jag hör honom jämra sig — jag skall strax vara tillbaka!

Kapten Elg gick skyndsamt upp på däck, stannade några sekunder på styrbordssidan vid styrrummet och gick sedan med hastiga steg föröfver.

— Han är alltså inte ensam ombord, resonnerade vi. Hans son ligger tydligen sjuk i skansen. Men något jämmer kunde vi inte uppfatta därifrån.

Doktorn, min kamrat, öppnade dörren och gick försiktigt uppför trappan så långt, att han kunde se öfver skylightet. Så kom han ned igen och var helt blek om nosen.

— Vet du, det här är patologiskt, sade han. Nu står kapten och talar uppåt luften och gestikulerar. Han är skvatt galen, något annat är inte möjligt. Vi får se upp med honom. Tycker du inte att det är praktiskt att vi seglar i natt eller åtminstone i dagningen? Vi är ju visserligen två, men det kan bli tråkigheter.

— Ja, men vi ska väl se hur det hela utvecklar sig.

Nu kom kapten Elg med tunga steg akteröfver, klättrade ned och bad om ursäkt för sitt dåliga värdskap.

— Har kapten en son ombord?

— Ombord? Nej, långt ifrån! Ånej, så väl är det inte! Han drunknade i Delagoa Bay för 25 år sen. Det var en präktig pojke, sjöman i hvarje tum, och vacker sen, må herrarne tro! Men han har det inte bra, jag kan inte förstå det. Han jämrar sig allt oftare och oftare. Men han är väl inte färdig än, kan jag tro. Jag är den enda som kan lugna honom — men det där kan ju inte intressera herrarne — jag talte visst om *Charles Heddle,* tror jag! Jo, det var en fransk brigg, som jag gick jungman med. Vi kom in i den märkvärdigaste orkan, som kanske någon kommit lefvande ifrån. Den varade från den 23 till den 27 februari. Det var en ordentlig rotationsorkan och vi gick kompassen rundt på läns hela tiden fem gånger med ibland ända till 12 knops fart för bara topp och rigg. Men det var också en seglare, må herrarne tro. Hade kapten förstått orkanläran, skulle vi kanske lätt nog ha kommit ur den där cirkusen, men på den tiden visste man inte så mycket. Nu finns det böcker om allting — men nu jämrar han igen! Det är för märkvärdigt. Se, han hade gått och blifvit kär i en flicka, pojkstackarn, och mycket tyder på, att han tog lifvet af sig.

— Var hon otrogen — — — ?

— Hör nu, herrarne! Hvad är trohet? Säg det bara! Trohet är en sak, som människorna uppfunnit, därför finns den inte i värkligheten. Allt som människorna uppfinna är saker, som för dem själfva i fördärfvet, därför att de är fantasier. Säg mig, om en karl eller kvinna är kär, *kär*, och riktigt kär, så är han eller hon naturligtvis trogen, för trohet — med det menas kärlek, fast trohet är ett dumt namn på kärlek. Men om endera parten blir kär i en annan, så kallar motparten honom otrogen — men då är han ju trogen den nya. Och till och med om han aldrig hoppar öfver skacklorna utan håller sig fast vid den första hela sitt lif, så kan det aldrig kallas trohet, om han bara en enda gång längtar efter den andra. Men sådant kallas trohet af folk! Nej, troheten finns inte, för den har människorna uppfunnit, och därför är den bara en fantasi. Det finns bara två saker, som människorna inte har uppfunnit, och det är kärlek och frihet, och därför äro de de bästa af alla uppfinningar. Rästen är skräp — är inte rommen bra? Skulle tro det! — Skål nu bara och förlåt, att jag inte är så flitig med bägarn — nu kommer det vind för rästen — hör, hur det porlar utmed sidorna!

En stormil skakade masten.

— Han kommer rakt igenom gattet, men den här bojen stoppar för en fullriggare, så herrarne behöfver inte vara rädda! Och herrarnes tross är ny, såg jag. Ja, ja, jag kommer! — ursäkta, herrarne, men jag måste upp på däck ett slag.

Han klättrade upp igen och gick föröfver.

— Hvad tror du om det här? frågade doktorn.

— Naturligtvis är han rubbad på något sätt, men hans filosofi är ju oklanderlig.

— Ja, den är till och med storslagen på sitt vis, men tror du inte, att vi bör gå ombord till oss och låta gubben sofva?

— Jo, och vi få hålla vakt, ifall den här sinnesförvirringen skulle vara akut och det faller honom in att kapa trossen. Är den kronisk, så är han en mycket ofarlig dåre.

Kapten Elg kom snart tillbaka.

— Det är mycket tråkigt det här! Det måste ha händt något med pojken. Han svarar så otydligt — bara jämrar och jämrar. Men det finns kanske sjukdomar där också — ska inte herrarne fylla på? Inte? Nu blir det vind i alla fall, som herrarne hör. Nå — jag är alltid färdig! Men vägen blir krånglig, om jag måste lätta.

— Hvilken väg?

— Den här!

Han pekade på stjärnkartan i taket. — Vi får att göra här uppe litet hvar, herrarne också, förstås! Bara alla hade så bra i ordning på sina skutor som jag på min! Ja, vi tar väl en torr sängfösare då, eftersom herrarne vill gå. Jag sof också, då jag var ung — intet att tacka för, bara en mänsklig gärning! Godnatt, och sof godt! —

När vi kommit ombord hos oss och togo nattgroggen i sittrummet, sågo vi kapten Elg gå upp på backen med sextanten. Molnen hade blåst bort och några stjärnor blänkte. Det blåste hårdt, och vi hörde hans röst som ett förvirradt mummel. Så dök han ned. Hans kajutventil mörknade efter några minuter. Vi bäddade i våra enkla kojer och slocknade, medan stormen växte.

Stormen bröt nacken af sig under natten. Vi vaknade tidigt. Viken låg nästan spegellugn. Kapten Elg sof. Vi hörde hans snarkning, när vi skulle göra loss trossen. Men jag fumlade kanske något under arbetet. Dörrarne öppnades och kaptenen stack upp hufvudet.

— Vill inte kapten dricka kaffe hos oss?

— Nej, tack! Det är bäst att herrarne ge sig i väg och begagnar sig af vind. Jag har annat att göra — — — ute på fjärden blåser det än!

— Vi ha lagt visitkort med tack på här i storskotet — vi ville inte väcka en gammal man — — —

— Det tackar jag för — jag får besök snart för rästen. Kanske måste jag ge mig i väg redan i dag — man vet aldrig. Ja, adjö, herrarne, å, för all del, det var ju bara mänskligt — och lycka på resan! —

På kvällen ankrade vi under Harörans fyr. Där kände lotsarne kapten Elg. Lotsen Österlund berättar:

— Den! Den, må herrarne tro, är galen, om någon är. Han är teosof, se, andeskådare, eller hvad fan man skall kalla't. Styf sjöman har han varit och fört båtar jorden rundt många gånger om, men så kom han ut för olyckor, se. Först dog hanses hustru och så drunkna hanses pojke, som var styrman på en engelsman och hade tagit engelsk examen. Och det tog honom, se! Och så tog den dåren och gifte om sej på gamla dar med ett ungt fruntimmer, en bondflicka inifrån land, tokern! Och det stog inte länge på, förrän hon b'ynte ty sej till andra, men han var kär och schalu som en marskatt, gamlingen, och märkte ingenting, stollen, se! Så blef han sjuker, för han hoppade i och räddade en man i hamnen i Västervik, och det var sent på hösten och det slog sej på bröstet, se, och blef lunginflammation. Nu hade han en liten gård nere i södra skärgårn, se, och när Elgen blef sjuk, så sa hustrun, att hon måste ha en karl på gården, för hon stog inte ut med att sköta rulljangsen själf. Ja, Elgen kunde ju hvarken säja till eller ifrån, där han låg på kammarn mest som ett lik, och då så tog hustrun dit kusin sin, se, just den hon låg inne med mäst, se! Elgen har berättat'et själf, för vi har seglat skanskamrater i fyra år på en Geflebåt, fast jag är några år yngre än Elgen.

Så en dag kommer hustrun opp på kammarn, där han ligger, stackarn, och säger: — Ska vi låta trycka kort till begrafningen? frågar hon. Och det var väl hårda ord till en stackare som är sjuk, när han inte är död än! Han svarade: — Ja, tryck bara! Dä bara å trycka dä!

Och en annan dag kommer kusinen opp och sätter sej på sängkanten och säger:

— Ja, nu lider det väl med dej, Elg! säger han. Men jag tänker på hur svårt det skall bli att få dig ned för den här trånga trappan. Det borde du ha tänkt på innan du lag dej här. Du kunde lika godt ha lagt dej nere i stugan, för nu får vi fira ner dej och vrida dej som en krumgädda i trappan, sa kusinen.

Men då var det precis som om något hade lossnat i bröstet på Elgen och han sa: — Ut, din jävel! sa han. Och så steg han opp och var mäst som frisk. Det var ett riktigt undervärk, se. Och när han fick hasa sej ner i stugan så fick han se, förstås, att de hade lefvat som gifta, hustru hans och kusinen, det syntes på sängen, se! Och klen som han var, så benen knappt bar honom, så var han så hemsk och mordisk ändå, så det blef rent hus på momangen. Och så fick han skilsmässa, fast prästen, han, Jansson i Löfnäs kapell, var och talte med honom många gånger. Men han stog som ett bärg — det var inte värdt!

Han hade seglat ihop bra med pängar, Elgen, och det mästa i skutan ägde han, så det var ingen bräcken med slantar. Först fick han ju ge hustrun pengar, förstås, men så dog hon i barnsäng — det var som en tur, se! — och när hon hade dött, så sålde han sin andel och blef rakt som konstig, för han började läsa i böcker och fundera för sig själf. Han var bestämdt kär i människan ändå, hur undersamt det kan låta. Och så köpte han båten, han har nu, och sen dess seglar han så länge sjön går öppen, och om vintern bor han också ombord. Och han har fått klart för sig, att han och båten skall bli lefvande upptagna till himmelen — vill säga, han tror inte på Gud, utan han tror att han skall få kryssa mellan stjärnorna och planeterna i evighet amen! Och hvarenda dag talar han med pojken sin, som drunknade. Det är rent af rörligt att höra honom stå och tosas om kvällarne — jo, nog känner jag Elgen! Men har herrarne sett så fin han håller båten? Det vill jag säga, att

det finns ingen så fin båt i hela segelsällskapet. Och godt hufvud har han, när han inte är tokig! Det är rent af synd, att fruntimmer ska få kollra bort såna personer! —

Jaså, herrarne har träffat Elgen — kapten Elg, skulle jag väl säga, fast vi har varit skanskamrater — ja, såna sjömän finns det inte många, och klokare är han än vi allihop tillsammans, när han inte är galen — och pängar har han — och bjuder gör han, fast han inte nyttjar mycket själf af den varan — ja ska säja att det är inte ofta det bjuds och inte har man råd att skaffa något själf — dä inte såna tider! Tackar allra mjukast, men det var inte meningen, ja, då får en väl säga tack då, och inte nej!

————

Östermans eftermäle.

Ja, nu är han då äntligen död och begrafven, Österman, han mågen till Matts Efraims Kristins Petter, Engström var ju i lag med honom på sikfisket det där året de fick så okristligt oförnuftigt med sik? Just han, som de kallade Tegeltaket för han hade så rödt hår, så det fräste om det, då det rägnade. Inte söp han ihjäl sig, visst inte, ånej, för inte dör en af brännvin, så mycket brännvin finns det väl inte, utan en kan tvärsom säga, att han lefde af brännvin de tre sista åren, brännvin och kaffe. Sista gången han försökte äta, det är för resten ett par år sen, försökte han med tre supar och två halfva öl och ett dillblad, men dillbladet kom upp igän. Det var inte lönt med mat, han var för ovan, se! Människan blir som hon vänjer sig, se! Som för exempel rika grosshandlare, som äter kött ett par gånger i veckan, de skulle dö knall och fall om de inte finge sina köttschok på sina bestämda tider. Och vi skulle bli omöjliga på sjön och oviga som mjölsäckar, om vi skulle äta kött så där öfverdådigt. Ånej, det är nog bäst som Gud har räknat ut det åt oss, strömming och potatis hvarannan dag och potatis och strömming hvarannan. Det är bara rikt folk som har råd att föra diet. Diet är välan kan jag tro, att di äter hvad dom vill. Ja, kunde jag inte ge mig faen på det! Men Österman han förde inte diet, för han åt inte ett dyft, bara drack, och det var värkligen tur, att förbudet inte kom innan han självdog, för då hade han dött af svält. Hvad han dog af? Ja, det är inte godt att säga, men jag tror att det var af sådant där som herrskap kallar förkylning. Han ramlade i sjön när han skulle ta opp en ålryssja, för sjön gick hög och han hade väl tagit in bra nog till frukost. Hade inte käringen fått fatt i ett byxben på honom, hade han gått till botten som en sten, för han kunde inte simma. Och han hade inte tvättat sig sedan bröllopet, ge mig si, för tjugufem år sedan. Han var rakt liksom rädd för vatten, se! En annan brukar väl skrapa af sig det värsta till jul och midsommar, men det gaf han faen i! Om Engström kommer ihåg Mordlund, den där som mördade en hel skeppsbesättning i Mälarn för några år sen, så sa just Österman, när han såg en grosshandlare bada vid Hälludden: — Det där vore just lagom straff åt Mordlund! Så vattenhållet låg han inte åt. Men det var ju hans sak. Han var inte människa på ett halft år efter det där badet. Ja, det vill säga, han ökade kanske på förkylningen en kväll i februari, när han skulle gå till svinstian och se om suggan. Han var liksom lite dragen då med, om man skall tala rättvist, så han somnade i stian. Och på morron hade suggan ätit opp hans mössa. Jag skulle inte tala om det, om inte suggan hade blifvit som tokig och liksom full och blef inte människa på flere dar. Mössan var gammal, och det kan väl Engström tänka sig, att suggan som inte var van vid starkt, skulle fyllna till af alla spritångorna som hade gått upp i den mösskullen. Så på morron, när käringen hittade Österman i stian, så var suggan och han liksom jämnspelta.

Men säga hvad en vill, så var Österman en riktigt bra karl. När han sade ett ord så var det sagdt, och lofvade han spendera på en liter, så höll han lofven. Så ingen skall komma och tala på hans döda mull, åtminstone inte jag. Ja, ajöss Engström, vi träffs när vi råkas, sa tjyfven till domarn. Vind svänger åt rätt håll och vattnet sjunker, så vi får väl fina vädret rätt hvad det är! Ajöss!

————

Min gamla koster.

Gif aldrig bort något, som är ditt eget! Men har du fått något, kan du gärna låta det gå vidare!

Jag kom hit till Grisslehamn och upptäckte hafvet. Det rullade våldsamt och kom med gröna sjöar från sydost, och solen sprutade eld öfver det hela, så det blef ultramarin med purpurränder i. Och klipporna voro som nyslaktadt människokött, och det röda i grisslornas flykt lyste lackrödt, buteljlackrödt.

Jag blef glad ett tag och famnade hela den solrökmättade vidd, som låg framför mig, och svor att bo här för all framtid. Det ser nästan ut som om jag skulle hålla min ed, om det nu var en ed.

I dag tidigt på morgonen kom jag ut och såg hafvet ligga allvarligt blygrått under en smal strimma luft, som soluppgången färgade citrongul. Men öfver den strimman rufvade snödigra blå moln. Och emot den strimman stod min ateljé och klippan, som den står på, så vackert, att jag insåg, att detta måste jag göra något af. Jag vet mycket väl, att ju längre jag ser, blir mitt öga mera raffineradt, och skönheten öppnar sig vidare åt alla håll så länge jag arbetar, men jag skulle vilja skänka er alla samma sensation — nå, det är ju omöjligt — alltså måste jag förenkla det jag ser — alltså får ni bara en bit af min glädje. Men det är värkligen en välment skänk.

Det är ju för jäkligt, att ju mer man ser, desto lågmältare måste man bli. Det är som om Gud skulle säga i örat på en: Tag det försiktigt, gif dom inte mer än dom tål! Förenkla det åt dom och gif det portionsvis! (Nu vet jag värkligen inte, om Gud säger »dom». Han kanske ibland måste hålla sig till akademien och det bestående och säga »dem».) Han har mycket att stå i och måste följa med sina trogna. Men, afsides sagdt, ha vi rätt många hemligheter gemensamma. Han har upplyst mig om att han med åren börjar bli allt mindre konservativ, under det jag blir det allt mera. En tråkig konflikt är i uppflog.

Men hvad jag ville säga efter denna till synes onödiga inledning är just det jag började med. Se första raderna!

Jag fick en gång en koster. Jag fann nämligen, att jag härute behöfde ett fortskaffningsmedel, som lämpade sig för hafvet. Det dugde inte att bara stå och glo sentimentalt ut öfver vidderna. Jag hade ju båtar förut, men de voro små och öppna — och just härutanför kan det ofta hända, att Satan vill rifva upp sjön och se efter om det är lerbotten eller sten på femtio meters djup. Då lämpar sig inte en liten centerbordssnäcka, utan man vill ha en bred båt med järnköl och ett helt gammalt aflagdt järnbruk som ballast för att veta, att man klarar sig.

Jag fick alltså en koster. D. v. s. jag fick betala den med mycket litet pängar. Den förra ägaren hade inte kunnat sköta den. Han hade läst fel på korten och trott, att det, som var angifvet som land, borde vara sjö, och han hade uteslutande tråkiga och ledsamma erfarenheter af sin Ellida. Jag fick båten och började segla. Båten var bra, men om jag pressade den för styrbords halsar, tog den vatten mellan borden. Jag drog upp den och undersökte »nåterna» med knif och fann intet fel, satte den i sjön igen efter drefning och kittning — men lika förbannadt läckte den på styrbordshalssegling.

Jag seglade ett halft år med den, var ute i stormar, vinterstormar med is på däcket och is i blocken, men jag kunde aldrig segla mer än sex timmar. Sen gick vattnet upp i salongssofforna, och jag måste söka hamn så fort som möjligt.

Jag drog upp den på land dagen före en julafton, och där stod den på sin primitiva slip med stöttor af pitprops och strandvrak. Men så kom hafsisen på vårkanten och sköt skifva öfver skifva, klämde undan stöttorna (ty i Roslagen drar man inte upp båtar ordentligt, om de inte äro ens egna). Jag sade nyss, att jag drog upp båten. Jag hade naturligtvis folk som gjorde det och som bara längtade efter att arbetet skulle ta

slut så att det (folket) fick komma hem till mig och äta kalops och dricka toddy med stora supar och Norrtäljeöl. Jag var en stor filantrop på den tiden. Nu är jag det också men på annat sätt, praktiskt.

Hafsisen kom alltså och sköt undan stöttorna, och kostern ramlade ikull. Bräckte två bord, hvilka vid undersökning befunnos ha ungefär samma konsistens som torrt Hellgrens snus n:r 2 — ruttna, omöjliga.

Jag sade, att jag inte ville ha med den kostern att göra mera som båt utan tänkte hugga sönder den till ved, när vårvintern kom. Det var visserligen synd om en massa detaljer, särskildt om trallarne — ni landtbor vet förstås inte hvad trallar är — det är någonting med urhålkningar i, plats för buteljer och glas. Och den här båten såg i sitt inre ut som en bikupa. Alla kubikdecimeter (bikupdecimeter), som icke hade upptagits af de förra ägarnes stofthyddor, bestodo af trallar. Det hade med ett ord varit en vanlig Stockholmsgrosshandlarfyllbåt af den mäst renodlade sorten. När jag kom ombord för en segling och satte ner min vanliga liter och ett dussin öl, tycktes de andra oupptagna hålen gapskratta åt mig. Eller gapa hungrigt.

Nåväl! När mina byamän hörde, att jag tänkte hugga sönder kostern till ved, skickade de en deputation. De ville köpa kostern och ha den som kvarnbåt. Man seglar nämligen här i skärgården med säden till någon ö, där det finns kvarn. Jag varnade de delegerade. Jag sade att det inte var en båt utan en likkista. — Nå, den likkistan skulle de nog reparera. — Men jag ville inte ha deras lif på mitt samvete. — Nej, nej, felet var det att jag inte hade skött den, båten var den bästa båt af det slaget i hela Roslagen. — Hvad jag ville ha? — Ingenting, men jag tvår mina händer, jag vill ingenting ha att göra med er drunkning. — Hi-hi! Drunkna! Då simmar vi hem hällre på säckarna — hva kostar båten? — Ingenting, men kom ihåg, att ni, som ä gamla sjömän, får klara er bäst ni kan! — Hvem ska båten skrifvas på, för den måste ha nån ägare? — Jag skänker den till hela byalaget.

Därigenom hade jag mig ovetande sått split i byn. Ty ingen ville stå för rulliansen. De seglade några gånger till kvarns och funno, att hon läckte. De slogo på blyplåtar, drefvade här och hvar, men hvar och en af ägarne fordrade af alla de andra, att de skulle se efter det hela. Det blef gurgel och fiendskap — och en vacker dag sålde byalaget båten till några arbetare vid Finnby såg för en spottstyfver.

Reparationerna hade ju varit ytliga, och det kommo Finnbypojkarna snart underfund med. Hon började läcka på fullt allvar. Mellan Grisslehamn och Finnby är väl en svensk mil. Med god bris hunno Finnbypojkarna segla mellan Finnby och Grisslehamn, men nätt och jämnt. Ty då kostern kom midt för Käringsundet, var den half med vatten, och de hade intet annat att göra än att köra den på grund. Så gingo de i land, söpo och dansade, och när hemresan gällde, gällde det också att pumpa läns, hissa på och segla för att på morgonen åter tvingas sätta båten på grund i Finnby innan han sjönk. Intressant nog, äfven som segling betraktadt.

Jag vet värkligen inte, hvar båten finns nu, men möjligen har den reparerats och tillhör vår stolta skärgårdsflotta.

Nu återvänder jag till det, hvarifrån jag utgick: Gif aldrig bort något, som är ditt eget. Men har du fått något, så låt det gärna gå vidare!

Jag betalade så litet pänningar för båten i jämförelse med det nöje, jag haft af den, att jag måste betrakta den som skänk. Men de ädla gifvarne ville inte längre äga den — kan det ligga något i det? Ville de pröfva min duglighet på sjön? Eller ville de ge mig afsmak för sjön för att vara försäkrade om min existens och få nöjet att fortfarande umgås med mig? Detta är mig ännu en gåta. I hvarje fall var det dem en 7-jäkla risk. Ty genom den båten fick jag smak för sjön, fast jag ofta i hårdt väder satt och svor öfver de ädla gifvarne. I den båten lärde jag mig litet af segling och lärde mig att snåla med styrbordshalsarne. Men en gång måste jag sätta rakt på land en decembernatt och blef fördröjd, då jag samma kväll borde ha skickat gubbar till Strix.

Ty jag måste leta mig fram efter stjärnorna midt igenom en skog, som inte är så lätt att traversera. Medan en gammal fiskare stod och pumpade för att hålla båten uppe på den häll, där han stod och hängde med fören — visserligen i lä, men ändå. Ty det är inte lustigt alls att klifva i sjön i december, om det skulle gälla.

Nu återvänder jag än en gång till mitt filosofiska fynd, som jag började med: — Gif aldrig bort något, som är ditt eget etc.

Ty ett sådant gifvande bestraffar sig alltid förr eller senare.

Finnbypojkarne kommo seglande som vanligt med min f. d. båt och satte på grund på det vanliga stället. Lördagskvällen var mörk men med ny, och jag kom med målskrin och staffli (hopfällbart) på ryggen från en promenad till ett ställe, där jag skjutit morkullor och där bärget låg så hälvetes vackert — medge, min broder, att vi ändå hålla på det pittoreska! Inom gränser, förstås! Eller utom gränser! Hur du vill!

Jag kommer alltså fridfullt. Visserligen hade jag en billig cigarr mellan tänderna, och den kanske lyste till ibland, då jag drog in andan särskildt energiskt, men jag menade ju intet illa med det.

Då dyker upp en man ur ett buskage och säger: — Hvaffaen har du för sjukdom, dä lyser ju ur halsen på dej?

Jag svarade inte, ty jag märkte att mannen var berusad.

— Har du puckel på ryggen också? (Han menade målskrinet.) Å oförskämd ä du också, din sjuhundrade jävel! Men här ska du få si på en gosse, som plockar nåra hundra såna där jäkla snobbar som dej! Kom an! Kom an bara! Här har du den som va mä när knifvarne gick, vet du hva dä va?

Och han började hoppa jämnfota på svenska bönders manér.

Jag svarade inte.

— Jaså, du är för snobbi för å svara också — — men nu jävlar å slå larm — säj om dä du sa nyss, säj om'et bara, så ska du få hosta opp tarmarne genom näsborrarne!

Jag fortsatte vägen hemåt.

— Sån en feg jävel — han ä rädd för en fatti arbetare — som sliter å släpar för — å köss mej! Kom tebaks ska du få si på en utsjungning så håren ska rakna på dej — näru, här hvisslar kulerna — aktarej — jösses — ess — — —

Hans fruktansvärda hotelser drunknade i dyningens arbete bland strandstenarne och sydostens bråk i altopparna. Jag gick hem och lade mig oantastad.

Men dagen därpå mötte jag Fridolf Mattson. Han frågade: — Kom inte Engström i bråk mä Finnbypojkarna i går? Di va här mä Engströms gamla koster.

— Nej, men dä va en jävel, som hostade ett slag, fast ja brydde mej inte om'et. Jag gick hem, å han såg ut som om han var lika nöjd.

— Nä, men jag tänkte, eftersom Engström hade den vägen hem, förbi kostern, så kunde di väl inte låta bli å bråka, fast di borde veta, å vet mä, att han ä som en prisänt utå Engström, å hadde inte Engström vari te, så hadde di ju inte haft kostern.

— Nej, di bråkade inte. En skällde lite, men dä vet en väl en lördagskväll, å mä en hel hälgda framför sej, hur dä ä!

— Ja, men ja träffade på dom, vell säja en, å dä va självfve Adelgren, som står för kostern. Jag kommer vägen fram å skulle hem, å så kommer Adelgren fram å säjer: — Hva i hälseke går du här å stryker ätter, jäkla bonne? sa han. Ja sa: — Vill du smaka knifven? Å därmä så tog han opp en stor sten, å ja frågte igän, om han ville smaka knifven. Å så drämde ja te'n så han stöp.

— Mä knifven? frågade jag.

— Nä, mä en gärsgårdsstör, å han stöp mä dä samma. Ja va tebaks å titta på han en halftimme ätterpå, men han låg som han låg. Dä va samma kar förstås, som hostade emot redaktörn, förstås.

— Ja, men om nu Fridolf har slagit ihjäl honom, kan dä bli obehag å!

Fridolf grinade bredt.

— Nä, han va borta i da môra. Ja gick förstås opp ett par gånger på natta å tittade på aset, för ja va liksom lite inkiätt å schalu, om ja skulle ha drämt te'en för mycke, men tredje gången ja kom ut, så va dä bara blospår ättern. Men ge inte bort en koster te!

— Ja, men herre gud, det var ju Fridolf, som klämde till honom först. Han bara tog en sten!

— Ja, dä förstås, men en vet ju aldrig hva en sån där otäcking kan ta sej te!

P. S. Jag ger aldrig bort en koster mera. Fridolf Mattson har sedermera utvecklat den fara, jag kan komma att löpa. Och jag ger inte ens bort en rutten bit af en grästross. Ty en vacker dag kan jag få stryk af nya ägarn. Så är lifvet! Gif intet! Tag bara, om du har krafter! Men det har du inte, lika litet som jag.

Olika kulturer.

Jag behöfde en naken modell, en gubbe, och vände mig till åtskilliga fiskare med höflig förfrågan, om de ville blotta sina behag för mig. Jag förespeglade dem en hel tia för en séance på en halftimme, ty det gällde bara teckning. Fast det är icke *bara* det. Men ingen ville!

— Stå som en apa, det vill jag inte, om Engström också betalade hundra riksdaler. En har väl någon skam i kroppen!

Jag försäkrade att det inte var något för Strix utan en privatsak och att det gällde benen och ryggen, hvilka jag ville ha så gubbiga och magra som möjligt. Och den lilla potatismagen, rynkig och vacker, fast man nog kunde ha sått hafre i rynkorna med deras goda jordmån. Nej! Ingen ville blotta sina behag för mig.

Jag gick in till pråmskeppar Söderlund och talade med hans hustru, ty man bör alltid börja med kvinnorna, om man vill nå något mål.

— Tror inte fru Söderlund, att Söderlund skulle vilja stå modell för tio riksdaler en halftimma? Jag behöfver en mager kropp och en gammal kropp. Söderlund ser ju tämligen mager ut och gammal är han ju också.

Fru Söderlund, gift med Söderlund sedan fyrtiofem år, svarade: — Toker, han Engström! Inte vet jag om Söderlund är mager eller fet! Inte ser han fet ut i ansiktet åtminstone — — —

— Har inte fru Söderlund sett Söderlund naken?

— Jag skulle väl skämmas ögonen ur kroppen om jag skulle få se en karl naken!

— Ja men ni ha ju åtta barn ihop!

— Ja det ha vi och det är ingenting att skämmas för. Men jag har inte sett Söderlund naken. En sir väl inte på nätterna, när det är mörkt! Men kan Engström få Söderlund att klä af sig, så gärna det! Men jag tror ’et inte. Hvad skall det tjäna till för rästen? Om han ska rita, så kan han väl rita folk med kläderna på. Någon hut och skam ska man väl ha i kroppen.

Så resonnera svenska bönder faktiskt. De äro rena som änglar och deras hvita vingar ha stoftet kvar orubbadt. Utom då det gäller affärer. Man påstår att judarna ha särskildt utveckladt affärssinne. Men jag undrar om de inte ligga under svenska bönder och särskildt Rospiggar i fråga om ekonomi. Kvinnan förstå de på sitt speciella sätt, primitivt och sundt! Det är något af skapelse i deras erotik, något som icke kan diskuteras. Eden eller hälvetet med naturkrafterna lösgjorda och lugn sömn och trötthet. Som då djur eller blommor älska.

Detta var om Rospiggarna. —

En gång reste jag långt söderut i Europa och kom i sällskap med en rumänisk skald, en svart fan, som hade smutsig krage och såg ut att ha löss. Jag minns inte hur vi kommo i samspråk, men jag minns att vi plötsligt voro midt inne i en ilsken debatt om kvinnan. Tåget stannade vid en liten station — det var i Tyrolen. En kvinna steg ombord på tåget och placerade sig midt emot oss. Hon var värkligen mondän, utan öfverdrifven parfym och utan något annat shocking. Men hon hade något i sitt ansikte, som talade om erfarenhet. Hennes väska var tip-top och när hon öppnade den och lädret fick rynkor, luktade den *dam.*

Min reskamrat, rumäniern, tystnade och försjönk i beundran. Hans svarta ögon strålade ut erotik, men erotiken gjorde sig något löjlig, då man såg hans smutsiga krage och hans orakade haka. Han blef sentimental och lyrisk. Han generade damen. Hon talade med sina nedslagna ögonlock och visade tydlig nervositet, ty skalden fixerade henne oförskämdt.

Jag steg upp och gick ut i korridoren, vinkade åt rumäniern och han kom. Jag förehöll honom det oriktiga i att göra damen generad. Kunde han inte låta bli att fixera henne så där, skulle jag be att få ta en annan kupé och bereda plats för skalden där också. Ty jag reste i första klass. Skalden hade andra.

— Nej, sade skalden, och hans svarta ögon sköto blixtar. — Jag förstår kvinnor. Hon påminner mig om en älskarinna jag hade en gång, en kvinna från De Svarta Bergen, från Montenegro. Hennes hud var sval som ormskinn, eller som luften i ett tempel, men i hennes sköte brann hundra helvetens eld.

— Aber mein Lieber, sade jag, dies haben sie von einem rumänischen Dichter gestohlen. Ich habe es gelesen, wo erinnere ich mich nicht. Aber eben so gute Sachen schreiben wir auch in Schweden.

— Ich bin derselbe rumänische Dichter, der ich dies geschrieben habe, sade skalden högtidligt.

— Aber ein Dichter soll sich nie wiederholen!

— Mein Herr, ich empfehle mich!

Och skalden gick in i kupén och placerade sig med glödande ögon midt emot föremålet. När vi kommo till nästa stad, försvunno de båda arm i arm i folkvimlet på perrongen.

Rumäniern kände tydligen kvinnorna.

Just nu tänker jag mig möjligheten att skeppar Söderlund eller fru Söderlund skulle komma ut i Europa på Orientexpressen. Jag undrar om någon rumänier med glödande ögon skulle kunna förmå henne att befria sig från halfyllegrejorna. Eller om ett par svarta ögon skulle kunna förmå skeppar Söderlund att lägga af

kostymen från skräddar Lundin.

Olika kulturer! Jag kom att tänka på kontrasten och ber läsaren om ursäkt, om jag möjligen stört hans sinneslugn.

Österblom.

En rospigg.

Det blef rykande sydost med snöstorm nyårsafton. Syrengrenarne slogo på fönstren som om de ville in i värmen. Hafvet dånade.

I kvällningen klampade det på förstubron och fumlade på dörren. Låset gnisslade. Jag gick och öppnade, nyfiken att veta, hvem som gjorde mig besök en dag, då hvar och en i regel håller sig hemma.

— Dä bara jag, vill säga Österblom. Jävla väder! Eftersom Engström vill ha lake, så har jag en knippa med mig. Jag hann inte vittja mer än tre ryssjor, förrän stormen kom på mig.

— Det är bra, Österblom, stig in och få något varmt i kroppen. Hvad sägs om en kask i kylan?

— Ja, det vore väl syndigt att säga nej, när Guds gåfvor bjuds — — laken ä fin, ska jag säga, och romstinn som tullvaktmästareflickor — 70 öre kilot — och så har jag allt en and, som jag sköt i Strömmen i går — en krona, gör mej 3 kr. 80 öre, eftersom laken är 4 kilo jämt, god vikt. Det blir lagom till snuspängar för nyårshälgen.

— Österblom var mig en fan att äta snus!

— Åja, men det behöfs också lite att skölja ner’et med. Och julbrännvinet är gunås slut. Det skötte pojkarne om så ledigt som ingenting. För jag skall berätta, att de kom hem båda två från Göteborg dagen före julafton. Skutan deras kom ut för en körare på Nordsjön, som tog bort tre man och däckslasten. Det var just som tur, för nu fick de komma hem öfver julen och smaka på strömming och lutfisk. Det är fem år sen de var hemma sist.

— Men stå nu inte här och stampa i förstun! — Äsch, hvad gör rena snön! Kaffet står på spiseln och kaggen skäller än, när man skakar på honom. Stig in bara!

Gubben Österblom slängde lakknippan, anden och mössan i ett hörn på förstugolfvet och klef in.

— Men säg till i köket medsamma, så inte kattjäklarna går på fisken.

Snart hade jag ordnat allt och fått Österblom placerad i min bästa stol med en svart cigarr mellan de svarta tandraderna. Han spann som en gammal katt. Kaskarne ångade. Stormen hven därute.

— Det är för märkvärdigt med pojkarne, sade Österblom. — För de har sett precis detsamma som jag på sjön. Det är inte alla som har gåfvan, se, men jag har den, och de ha ärft den efter mig. De såg Sjöfröken ombord midt på Nordsjön, när de hade det som värst.

— Sjöfröken??

— Känner inte Engström till Sjöfröken? Det var faen. Och har ändå så mycket böcker, men det är väl bara romaner och traktater och sånt skräp. Har han inga böcker om sjöfart och seglation? Där bör det väl stå på

hvarenda sida om Sjöfröken. Jo, en skuta, som inte har en Sjöfröken ombord, den är det ingen lycka med. Och det kan man för räxten veta på förhand, om en skuta skall ha lycka med sig. Som för exempel, när de byggde Hoppets Wälgång härnere på Wäddön och folket hade gått hem om kvällarne, så arbetades det och bultades i skrofvet om nätterna lika förbannadt som om dagarne. Det var inga goda tecken, och hon förlorade också nere i Spanska sjön. Det var just ingen som ville bli skeppare på henne, men så var det den tokstollen Eriksson nere på Rådmansö, som tog henne. Ja; han fick armen afsliten i en kink i ankarkättingen första resan. Andra resan tog Petter Storm henne, han ifrån Marön, och de kom ut för orkan i Kattegat och Petter gick öfverbord och på hemvägen satte styrman henne på grund norrpå Bornholm, och där står hon än.

— Nå, men Sjöfröken — hur ser hon ut?

— Jo, det skall jag kunna berätta för Engström, för jag har sett henne många de gånger. Hon syns ju inte så mycket, för det är bara då det är mörkt, som hon kommer fram. Men hon är klädd som den finaste fröken på det finaste kaffehus i Stockholm eller Lübeck eller Havre eller hvar faen som hälst — i silkekjolar och tyll och köpkläder. Och om hon visar sig under storm då och då, är det inte farligt, men försvinner hon och går i land, då kan man hälsa hem. Pojkarne såg henne, och de hade fått lärdomen af mig, så de var inte rädda ett dyft. De bara flina', när skepparn sa åt dom att ta på sig lifbältena. Håll räjt, kapten, sa de, här hvilar inga ledsamheter, och ändå gick sjön öfver skutan, så hon såg ut som ett grund. De turade om till rors och fick henne klarad. Och de skall visst få något slags belöning, säger de. Schål, schål! — Ja, nu söp jag jämt ut, men det finns mer i flaskan, ser jag. Tack, tack, det lenar opp kylan för en fattig fiskare, som får ligga på knä på isen i timtal och vittja ryssjor. — Men säj mej, Engström, jag tycker att hanses hund, den där Dackel, börjar se gammal och skrabbig ut. Han har väl sett sin bästa tid. Kan inte jag få öfverta honom?

— Hvad i Herrans namn skall Österblom med Dackel att göra?

— Hundolja! Koka hundolja på honom, naturligtvis, för det är det bästa i hela världen att täta skor med. Jasså, går det inte? Ja, det är synd det, för det skulle bli mycket hundolja af den. Om Engström skulle ändra sej, så säg bara till Österblom! Det är väl bättre att det blir hundolja af honom än att han ligger och ruttnar i jorden! Jaså, inte det! Schål, schål! Ja, nu söp jag ur. Det var riktigt godt och starkt kaffe Engström har, och brännvinet är Norrtäljebrännvin, kan jag förstå, 46 %. Jaha, den som bara kunde få kylan ur kroppen, men det är svårt för en gammal man. Jaså han skall arbeta nu? Skall det vara arbete för en fullvuxen karl att sitta och spreta med en liten pänne? Då har han aldrig hållit i ratten på en fullriggare dikt bidevind i storm med byar och hög sjö. Ja, ajöss då och tack! Hör nu, Engström, han kunde gärna betala 75 öre kilot för laken, så blir det jämt 4 kronor jag skall ha. För Karlsson i Norrviken tar 75 öre.

— Österblom vet, att jag inte är snål, men Karlsson tar bara 70 öre. Försök inte, Österblom! Ger man en rospigg ett lillfinger, tar han hela handen, det känner jag till sedan gammalt. Hur vet Österblom, att Karlsson tar 75 öre?

— Ja trodde dä — — —

— Och nu får Österblom bara 70 öre, som han har begärt. Hvad säger Österblom om det?

— Ske Guss vilje, sa flickan. Ajöss och godnatt!

Myrstacken.

Det blåser hård nordost och träden på min gård fladdra för vinden, bocka och buga, och jag tycker synd om bladen, som måste hålla sig kvar, kosta hvad det vill. Det är lönnar och syrener, som brottas med stormen.

Ibland susar det så att jag tror, att ett träd sjunger sin svanesång — jag törs knappt titta ut genom fönstret — men i nästa ögonblick reser sig löfmassans kontur och ser uppkäftig ut, fast den darrar längst uppe, och jag tänker: — Hej på er, mina gamla träd; ni klarar er nog! Jag sitter inne i min s. k. salong och ser hur ni arbeta. Jag arbetar också, men jag känner mig vara i lä härinne. Det är min fördel.

Jag undrar hvad en syren tänker, då en vind plötsligt och brutalt blandar sig i dess lif. Kanske känner syrenen blåstens andes pust som en smekning. Syrenen fläktar som i astma, men njuter kanhända. I hvarje fall betyder blåsten gymnastik för träden. Blåsten är trädens Müllerska system. De bli starkare och friskare genom denna ideliga rörelse.

Jag tänker också på de vresiga och knotiga tallarne, som kanta mina bärg. De visa en knytnäfve utemot hafvet, där stormen härjar. De skulle vilja höja sig högst mot stjärnorna, men stormen böjer dem och de krypa som ormar. Men i deras krypning ligger en sjudjäkla protest.

En tall säger: — Jag har gett mig fan på att fortplanta mig ända ned till hafvet, men så komma år af stormar och tallen vrider sig i kramp. Jag ger mig! Han ger sig, men hans tallsjäl är full af opposition. Hans byggnad blir ett hotande system af knytnäfvar och han glömmer nästan sin fortplantningsuppgift för försvarsfrågan. Stundom vill jag försöka se på tallens arbete rent psykiskt, men då blir jag lika ofta rädd inför hans symboliska kraft. Jag vet ju, att hvarje strå, hvarje lav, hvarje svamp kämpar samma lif, men jag inbillar mig att tallens lif är mera likt mitt eget. Jag vet, att denna åsikt beror på en svaghet hos mig — ett försök att lista ihop det mänskliga hos mig och tallen. Jag vet, att hans gester i striden mot vind och fattigdom icke äro mänskliga. Men jag vet också lika jäkligt säkert, att vi människor alltid tvingas att försöka öfversätta andra varelsers språk till vårt eget mänskliga. Hvilket betyder begränsning.

Jag kom att tänka på myror just nu, därför att en myra kröp öfver papperet. Stundom inbillar jag mig, att myrorna stå socialt högre än vi, att de ha fattat och genomfört begreppet samhälle bättre än vi. Den, som har stått lutad öfver en myrstack och sett och uppfattat deras kooperativa känsla, måste stanna och undra, om de icke ha nått längre än vi, som ännu icke nått längre än till fiendskap och bellum omnium inter omnes.

Hvarför skulle icke myror eller bin ha nått längre än vi? Jag kan icke se någon hindrande orsak. De äro starkare än vi. De släpa fram i en oländig terräng fruktansvärdt stora stockar och block och placera dem just där de behöfvas. Jag vill icke be läsaren röra om i en myrstack, ty man bör icke störa andra människors arbete. Men kasta ned ett löf eller en orm eller en trädgren — se, hur hela stacken ögonblickligen kooPererar! Och när jag står med mitt förstoringsglas och kikar på det myllrande samhället, tror jag mig stundom fatta något af den stora gudomliga lagen och förstå, att vi äro på väg åt något håll — gud vet hvart.

Jag stod häromdagen och betraktade en myras arbete. Jag hoppas, att hon af ledarne hade fått i uppdrag att utföra arbetet eller kanske på grund af den Eviga Lagen känt sig manad att draga just det strået till stacken. Det var en ruttnad träbit — åtminstone föreföll den mig vara något i den stilen. Jag vågade röra myran. Det var kanske inte fint gjordt, men jag kände mig som en jätte gent emot den lilla blanka som i rustning klädda företeelsen. Jag menade intet ondt och jag rörde henne — eller honom — ytterst diskret. Myran lämnade ögonblickligen sin träbit och begaf sig uppåt mitt pekfinger. Jag ångrade genast att jag stört henne i hennes förehafvande och släppte ned henne midt ibland hennes arbetande kamrater. Ögonblickligen störtade hon åt det håll, hennes träbit låg, gick öfver andra arbetare, knuffade och bråkade, så vidt jag med mina mänskliga ögon kunde se, stannade ibland och talade med bekanta och nådde slutligen sin träbit. Men ett par andra kamrater hade redan börjat röra på träbiten och mötte den rättmätige ägaren med ilskna tentakler. Jag deltog ju icke i deras samtal, men de kände på hvarandra och gestikulerade vildt med spröten. Det hela resulterade i att min speciella myra grep träbiten och fortsatte uppåt stacken. Rundt omkring lefdes ett rasande lif. Det gällde att reparera halfva byggnaden, ty natten förut hade en räf varit och skrapat sönder myrornas stolta palatser. Min myra gick målmedvetet in i ett hål med sin träbit. Under tiden sysslade tusentals myror med

andra ting, barr, blad, frön och dylikt. Och det var ganska intressant att iakttaga, hur hvar och en skötte sin uppgift. Min speciella myra dök in i ett hål, placerade träbiten i hålets mynning och stannade där. Det såg ut som om myran skulle ha tagit en åkarbrasa. Plötsligt kommo två myror och förde ned träbiten i en mystisk gång. Min myra satt kvar och såg ut som om hon hade fullgjort sin plikt. Ett par andra myror kommo fram till henne och tycktes tala vredgadt och indigneradt. Min myra reste sig och gestikulerade med framkroppen. Det blef en allvarlig domstolsförhandling. Jag stod andlös och undrade öfver hvad som möjligen händt. Och plötsligt störtade sig de båda domarna öfver myran och förvandlade henne till ett lik. Det värkade afrättning och möjligen hade hon gjort sig skyldig till något brott. Hvad vet jag?

Den där myrstacken har jag inte långt från mitt hem. Jag brukar hälsa på där. Myrorna ha ett väldigt göra, ty stacken är mer än till hälften förstörd. Och sommargästerna, som gå förbi, röra stundom om med sina käppar i den bruna historien.

Då hatar jag sommargäster. Jag tänker att en myras hem kan vara lika mycket värdt som en sommargästs. Tänk, om man skulle komma och röra om i en sommargästs hus som man rör om i en myrstack! Jag tänker, att sommargästen skulle svära och frammana andar! Inte sant?

Men om sommargästerna kunde förstå, att om de med sina käppar röra om i en myrstack, betyder detta ungefär detsamma som om någon gud rörde om i London med en kometsvans; då kanske de skulle bli höfligare och vänligare. Och finare. Hvilket är viktigast!

Lotsen Pettersson.

Jag satt utanför min stuga på Harön och målade af min röda vägg och mitt gröna gräs, där vårblommorna blänkte som blå stjärnor, då f. d. lotsen Pettersson kom in med en kasse fisk. Han tog onödigt långa steg och hans ögon voro beslöjade men målmedvetna.

— Vi har fått fisk utå faen, sade han, och jag tänkte presenta Engström ett par kilo.

Jag blef generad, ty jag kände inte Pettersson något vidare. Han var en blond jätte på sexti år, hade tre medaljer och en ohygglig törst. Detta var ungefär allt jag visste om honom utom det sorgliga faktum att han hade satt bort en tysk ångare på Kvarngrynnan och blifvit afskedad. Sedan blef han goodtemplare, hvilket betyder detsamma som att supa så mycket man orkar, i hemlighet förstås. Jag förstod att han ville ha sprit.

Jag sade: — Hvad får jag bjuda Pettersson på? Vichyvatten eller kaffe eller choklad? Eller té? För Pettersson dricker ju ingen sprit?

— Choklad!?? Pettersson gapade och visade ett par rader gula tänder. — Neej, dä som att äta jord, och jag är ingen daggmask. Det skall jag säja Engström först som sist! Jag förstår hanses vänlighet, för han tror att jag är goodtemplare, men det yrket lade jag bort för ett par timmar sedan.

— Nå, då får jag bjuda på en kask kanske?

— Det stoppar länge, men har han whisky, stoppar det ändå längre. För det är en jävel som har retat mig, och det duger inte med gamla Pettersson. Han vred om ratten medsamma och slutade med goodtempleriet. De har tagit ifrån mej min plats, men medaljerna kan de inte ta ifrån mej. Och de här gröngölingarna, som lotsar nu, skulle vara tacksamma ibland att få gamla Pettersson med sig — vill Engström ha fisken eller vill han inte? För här krusas inte — neej så faen dä gör!

— Det betyder tydligen, att Pettersson vill veta om Pettersson får en grogg eller inte! Pettersson får en

grogg, och jag är tacksam för fisken!

Jag sade till om en grogg i köket, och den kom. Innan den kom, invigde Pettersson mig i situationen. En ung lots, som också var goodtemplare, hade varit gaddig och slängt ut ett par ord om att det inte var så helt med Petterssons nykterhet.

— Jag blef förbannad och gaf honom en vinge, så han dåna ett slag, och sa att det angick honom inte.

— Men det hörde han ju inte när han var afdånad!

— Det ger jag faen! Folk skall väl höra opp! För rästen skall jag tala om för Engström att spriten har räddat mig flere gånger, och ju mer man orkar supa, ju bättre är det. Det svor både Pettersson och jag på just nu! Spriten har räddat mig en gång nere i Spanska sjön. Hade jag inte kunnat supa då, hade jag inte suttit här och hade inte kunnat ge Engström den här fisken!

Jag visste, att han var en god berättare och ljög mäst af alla på Harön. Och jag visste också att han varit en väldig sjöman, som gjort rent hus på sjömanskrogarne litet hvarstans jorden rundt.

Nu kom groggen ut på gårdsplanen.

— Neej så faen jag sitter härute som en tiggare och dricker. Ska jag serveras, så skall det ske inne, kom ihåg det.

— Men inne är det hett som i hälvete och fullt med flugor. Det är bättre här!

— Det gör detsamma! In med skrabbet — jo, det var det jag ville berätta, att hade jag inte kunnat supa så bra som jag kan, så hade jag gått till botten i Spanska sjön den gången. Det var med Ceres ifrån Liverpool. Då ska Engström se det var sjö! Å du hurrande jävel, hvad det var sjö! Men sånt var jag van vid förstås — och rädd har jag aldrig varit — den som tror det har sej en vinge så särken blir tom.

— Men skulle vi inte flytta in grejorna?

— Just well! Flytta in'et!

Jag lät den tjänande systern, en af landets döttrar, bära in virket i den glödheta salen.

— Nu är det så att vi har fått så mycket fisk, så jag kan afstå den här kassen, sade Pettersson. — Inte för jag vill ha något betaldt för fisken, och inte för jag vill bli bjuden på nånting, men när Engström vill bjuda, så säger jag inte nej — för det ska faen va goodtemplare längre, när det kommer gröngölingar och skäller för att en tar sig en kläm, fast en är goodtemplare — — det passar mig inte, inte alls! Jag har tre medaljer och dom har jag förtjänat. Och då kan jag ha rättighet att ta mig en svafvelsyring — hva? Men det var inte det jag skulle berätta utan när spriten rädda mig i Spanska sjön. Vi fick en sjö öfver oss, som slog bort allt som var på däck — däcket blef som hyfladt, och alle man åkte öfver bord utom jag, för jag stog till rors, se, och tog hela sjön öfver ryggen. Engström må tro eller inte, så plurrade dom allihop utom jag, för alla var på däck. Och då passade jag på och gnodde ner i kaptens kajuta och bröt opp alla skåpena för att hitta tombuteljer och korkar — — men det var lögn! Där fanns inga tombuteljer! Bara fulla litrar med whisky och konjak och akvavit och vin, men vinet gaf jag faen, se, för det fyller bara buken. Och så gaf jag mig till att dricka ur en tre, fyra buteljer whisky och konjak och stoppade dem innanför skjortan med korkar i förstås, för en man flyter på fyra buteljer, som äro korkade. Och så plockade jag på mig en tio eller tolf flaskor till och fick tag i en lifboj, och just som skutan sjönk, hoppade jag i med en lucka och en planka, som jag hade surrat ihop. Utifall att inte buteljerna skulle stoppa. Men luckan sjönk med detsamma och plankan med, för hon var sur som ett gammalt fruntimmer och lifbojen med, och där låg jag och funderade

öfver om jag skulle gå till botten. För dussinet flaskor jag hade tyngde så att jag fick nätt och jämnt truten öfver vattnet. De fyra tomma jag hade innanför skjortan stoppade inte. Då tog jag och bad till Gud ett slag och satte i mig två till och korkade dom ordentligt och stoppade dem innanför också. Och då flöt jag. Men jag fyllnade till, så att ingen, som har blifvit tagen af polis i Stockholm, har varit så full som jag var. Men då kom jag att tänka på ett gammalt sjömansrecept, att det går att supa sig nykter, och då söp jag ur ett par flaskor till och blef nykter som en spigg. Engström kan tänka sig, att det var nödvändigt — med den sjön som var, och för att inte få kallsupar måste jag hålla en liter för munnen hela tiden. Och ju mer jag söp och korkade igen flaskorna, ju lättare blef jag, och när jag ändtligen blef upptagen af en engelsman, som såg, att det låg en man och söp i en sådan sjö, och kunde begripa att det var något galet med honom, då begrep jag, att spriten har sin välsignelse med sig. För den är ju skapad af vår Herre den såväl som choklad och stryknin och räfkaka och vanligt lageröl!

Ja, skål Engström! Det var längesen jag fick ett sådant kalas! Fisken går till just nu, och vill han ha en kasse då och då, så är jag inte så noga. Men goodtempleriet får de sjuka syssla med, och Engström behöfver inte betala för lite fisk. En gång simmade jag öfver Haröfjärden — det blir en half mil fram och tillbaka — med en liter konjak och en liter brännvin i hvar sin mungipa och drack ur dem under tiden. Men jag var ung då. Sånt där gör man inte om på gamla dar — får jag inte fylla på Engströms glas? Det ser så tomt ut i botten — inte? Jasså! Jaha! Men då var jag pojke ändå, hade nyss gått och läst. Men jag var förstås den starkaste på Harön — skall inte Engström ha mera? Jag vill bara säga, att fisken får Engström gratis, och mer fisk kan han få, det kostar ingenting! Ja, jag skall väl gå då. Om han har arbete, fast det är skillnad på arbete, skall jag säga! Lägg till med lotsbåten vid en skuta i en storm som har stått tre dar — tror Engström det är bekvämare än att sitta här och smeta färger på en trasa? Ja, ajöss i alla fall och tack! Jag skall inte genera honom vidare. Men så långsint är jag inte, att han inte kan få en kasse fisk till! Ajöss!

En trollkarl.

Jag ägde en gång en vacker båtmodell, ett barkskepp, gjordt af en konstskicklig sjöman. En gång då jag behöfde modellen för några teckningar med motiv från sjön, var den borta och kom aldrig igän. Jag hade uttryckt mitt missnöje öfver försvinnandet, och en vacker dag fick jag besök af en gammal häradsdomare, som jag kände. Han hade tydligen något på hjärtat.

Efter öflig konversation om väder, årsväxt och fiske kröp hans ärende fram.

— Jag har hört att en sak har kommit bort från Engström och det är ju tråkigt, men en annan kan också ha lika tråkigt. Det är en sak, som har kommit bort från mig också.

— Så? Det var ledsamt, men hvad kan jag göra åt det?

Han lutade sig fram mot kaffekasken och hviskade: — Vill han kosta på två och femti, Engström, så kan han få tillbaka sin båt.

— Ja gärna, men hur skall det gå till? Vet Johansson hvem som har tagit den?

— Nej — han hviskade och blinkade — men följ med till Telje marknad i nästa vecka, så går vi till båtsman Gaj — han tar reda på både Engströms båt och mina skötar. Han kan sådant där, se! Annars tar han en femma för ett besök, men om vi kommer två på en gång, så blir det billigare, se. Det behöfver inte bli mer än två och femti på oss hvar.

— Ja vars, men hur bär han sig åt? Vet Johansson det?

— Han sätter diarrhé på tjyfvarna, så de inte orkar gå, och sen är det bara att hämta sina grejor, och de törs inte annat än lämna ut dem, för Gajen är de rädda för. Engström kan vara lugn för att hans båt kommer tillbaks, om han går till Gajen.

Jag hade länge önskat träffa en klok gubbe af gamla stammen och var villig att följa Johansson till Telje. Gubben bodde alldeles i närheten.

— Vi reste enligt öfverenskommelse. När vi en stund studerat Teljes brusande marknadslif utan att upptäcka gubben Gaj i folkvimlet, förde mig Johansson till Bolaget och sade: — Det skulle nog vara bra, om Engström ville bjuda Gajen på något, för han blir kanske liksom ovillig, om han får herrskapsfrämmande, men får han konfonium, ger han nog med sig, för han tycker om sådant, se! Köp en flaska konjaksvin, det räcker med vanlig dynamit. Gubben är inte på marknaden, annars skulle vi ha sett honom. Han bryr sig väl inte om såna här roligheter längre, han börjar bli skrabbig.

Ja, vi gingo till handlarn och spände för hästarne igen och åkte ut till Gajens stuga. Han var hemma, ty det rök ur skorstenen. Han höll på med kaffekokning. När vi bundit hästarne vid en grindstolpe, tågade vi in. Gaj satt på en pall vid spiseln. Han var en liten snusig och hvitskäggig gubbe, krokryggig och hjulbent och rökte ur ett piphufvud utan skaft. Han var klädd i en uråldrig fårskinnsväst, grå lappade byxor och träskor.

— Godagen, Gaj! sade Johansson. — Känner han inte igän mig? Det är häradsdomare Johansson från Vätsjö och det här är Engström från norra socknen.

— Jaså, är det häradsdomarn? Men den andre känner jag inte. — Han kisade på mig. — Men sitt ner i alla fall!

Han steg upp och torkade af soffan med en skinnmössa, som låg på bordet. — Jasså, häradsdomarn är ute i stadsaffärder, kan jag tro?

— Nej, nu är det andra affärder, och affärder som Gaj ska hjälpa oss med. Det är frågan om ett par saker som har kommit bort, se!

— Inte kan jag nånting, tror nå'n det! Nej, häradsdomarn, emot tjyfvar och elaka människor kan ingen reda sej. Hvem har sagt, att jag kan nånting? Folk pratar då inte annat än dumheter.

— Åjo, nog kan Gaj, om han bara vill exmera sej till att hjälpa. Och ärligt ska han få betaldt, och eftersom Petter står på elden, så kanske han kunde bju på kaffe, så bjur vi på konjaksvin, mens vi språkar om saken. Han har ju varit hjälpsam förut.

— Ho ho, hvem har sagt det? Folk är tokuga till att prata. Men nog kan jag bju på en kaffeslick om häradsdomarn och den andra, hvad han hette, vill exmera, för jag har tre koppar, fast två är utan fat. Men inte kan jag något inte! Ho ho, neej, tycker nån det!

Han tog fram de tre kopparna ur ett väggskåp och torkade dem med en trasa.

— Nej, inte kan jag något, men far min kunde, han! Han var den skickligaste till att doktorera i hela Roslagen. Han kunde stämma blog med ögona och dra i led och lite utaf hvarje, men inte kan jag något, inte!

Gubben hällde i kaffe och vår flaska kom fram.

— Ho ho! myste Gaj. Se, far min, han fick ta vid, när doktorerna i Telje och Stockholm sa ifrån sej de sjuka. Men han hade lärt af en finne också, för de kan.

— Ta nu en redig kask, Gaj, det kan han behöfva! Det vankas väl inte så ofta, kan jag tro.

— Tack, häradsdomarn, neej, gunås så visst, hvad det inte gör. Stopp å belägg! Jag tål nog inte så mycket, som när jag var pojke, för då fanns inte min like i Roslagen, hvad det beträffar.

— Jo, se det är så — vänta nu, ska Gaj få höra — att det har kommit bort saker för oss här, Engström och mej. Och om Gaj ville vara så hygglig och hjälpa oss med det, så är vi villiga att betala hvad det kostar.

— Inte kan jag nåt. Det mästa har jag glömt, och så är det syndigt för rästen.

— Inte är det syndigt att hjälpa folk att få tillbaka sin välförfångna egendom. Skål, Gaj!

— Int kan jag nånting, inte! Och för rästen är det så mycke grejningar och ordnamenter med sånt där! Och kanske jag inte har hemma allt som behöfs. Är det nån särskild som misstänks? Jaså, si då blir det allt lite kostsamt, fast jag skall göra det så billigt som möjligt för fängningens skull. Det blir fem kronor person.

— Det var dyrt det, sade häradsdomarn.

— Jag har inte bedt häradsdomarn komma hit, svarade Gaj med mycken logik.

— Neej, det förstår sej, men jag trodde — —.

— Skål, Gaj, sade jag. — Men behöfver Gaj inte veta hvad det är för nånting som är bortkommet?

— Neej, det vill jag inte veta, för då förgår kraften. Men det var mat för en sjuk det här, det får jag säja. Hvarifrån är han egäntligen?

— Från Grisslehamn.

— Å kors, så långt ifrån! Och hvad är hans profasion?

— Jag är målare.

— Då känner han Målar-Nisse, dä en tokig jävel, när han inte sitter inne. Men skicklig är han, när han är nykt. Han skulle förtjäna pängar som gräs, om han inte söpe så okristligt — han känner väl Målar-Nisse, han som strök kyrktornet i Ensta? Han brukar bo hos mej, när han är på trakten, å starkt har han alltid med sej när han kommer.

— Jo, nog känner jag Målar-Nisse.

Gubben Gaj började bli upplifvad. Han gick till spiseln och skakade på kaffepannan.

— Å, Petter skäller än, så vi kan få påfyllning. Ska det vara en slick till?

Vi fingo nytt i kopparne. Jag frågade Gaj om hans far.

— Jo, den ska han tro var en doktare hela dan! Men han hade fått gå igenom mycke hos finnarne, innan han blef den han blef. Han fick trampa på Nya testamentet och svära, men hvad han svor på talte han inte om. Schål! Jo, jag har nog kvar gubbens ordningar, men dom visar jag inte — neej, inte för hundra riksdaler, så fattig jag är! Han lärde mej en hel hoper förstås, men det är ju syndigt att hålla på med sånt här. Schål, schål, häradsdomarn, hvarför super han inte?

— Det var dyrt, det där, sade häradsdomaren. — Kan det inte få bli för billigare?

— Neej, det är stört omöjligt! Det är så mycket som skall skaffas ifrån abeteket och lite hvarstans ifrån.

Schål, schål! Och meklamenterna är dyra nu för tiden, när en är för gammal att göra dem själf.

— Nå, kan inte Gaj lära mig något för pängar? Jag betalar gärna.

Han plirade full af fan.

— Ja, det skulle vara att samla harar. Dä väl jag den enda i Sverget som kan vid det här laget — går det inte? Jo så faen! Det var en gång för många Herrans år sen, det var barvinter och nyfrusen is, och jag gjorde mina exter och filioxer nere på viken vid Rännarby, för jag såg att sjövattnet skulle stiga — och jag lag ut lite på viken åt hararna. Det var första gången jag profvade det knepet, far min hade lärt mej det. Och på morron, när jag kom ner till sjön, var viken full af harar, och de satt så tätt som de kunde sitta, viken var hvit af harar. Så nog hjälpte gubbens resäft, alltid! Jag smög mej fram förstås och sköt en — och alla de andra satt stilla. Så laddade jag om och sköt igän, och alla de andra satt stilla. Och så sköt jag så länge jag hade krut och hagel och alla, som inte var döda, satt stilla lika förbannadt. Då begrep jag förstås att de hade frusit fast med fötterna och jag sprang hem efter en lie och lånade granngårns höskrinda och två hästar, och så mejade jag och körde hem två och ett halft lass harar, som jag sålde till Stockholm, men jag fick inte så mycket pängar för dem, för hare var billigt på den tiden. Det är många år sen. Schål!

— Hvad kostar den konsten att lära?

— Ja, för fängningens skull ska det få gå för femti kronor — det är inte opris.

— Häradsdomaren satt med ögon och öron på skaft.

— Var inte dum, Engström! Det är för dåligt med hare hemma, så lägg inte ut några femti kronor, när vi få betala våran tjyfaffärd så dyrt! Var inte tokug!

— Ånej, var lugn, häradsdomarn!

— Men när jag hade sålt mina harar, fortsatte Gaj, röd i ansiktet och uppe i falsetten, så hade jag i alla fall så mycke pängar, så jag ställde till ett kalas, som de talte om i Roslagen i sju år efteråt. Och vi dansade i stugan så elfvajäkligt, så det låg så mycket golfsplint kvar efter oss, så vi hade till kaffeved en hel vecka.

— Hör nu Gaj, sade jag, kan vi inte göra upp den här tjyfaffären med en femma jämnt?

— Jae vars, för fängningens skull, fast häradsdomarn har pängar som gräs. Jag är inte obillig, det kan ingen säja. Tack så mycke, många tack! Och är det något som fallerar, så vet i hvar jag bor. Ja, ajöss, häradsdomarn, å ajöss, hva han hette! Ska I inte ta med dropparna, som är kvar i putellen? Å, tack å välsignelse! Jo, si dä blir nå't för gubben! Ajöss, ajöss!

— Han blef jämnt i hammarn, Gajen, sade häradsdomarn, då vi sutto i släden igän. — Men nu kan Engström vara säker om sin båt och jag om mina skötar. Han har doningar i dragkistan, må Engström tro. De säger, att han har ett pekfinger af ett lik, som han sinar kor med, och kyrkfönsterbly och kyrkgårdsmull och ormgaddar och en svartkonstbok efter gubben far sin. Kyrkoherden har varit och talat med honom, för han går aldrig till skrift. Och vild säger de han var, när han var båtsman. Och jäntorna kan han lära, hur de ska göra pojkarna galna i sej. De springer hos honom tidt och tätt. Och stöper gör han öfver de sjuka — förstås när doktorerna inte duger nåt till — och när gör de det, Engström? De bara klår efter pängar, för de behöfver till fina kläder och fruar som inte kan koka kaffe en gång. Men hvarför lämnade han kvar flaskan, Engström? Det smäller till och blir kallt!

Vi närmade oss det stolta Telje, satte in hästarna hos handlarn och gingo upp på hotellet.

En vecka efteråt hade häradsdomarn fått igen sina skötar. Min båt förblef borta.

— Men hvarför går inte Engström i stugorna och ser efter om någon har blitt sjuk? Då är det ju hanses eget fel. Han måste gå omkring till folk och slå sej i språk och höra sej för. Hvarför gör han inte det?

Ja, säg det!

Osarkrak.

För några år sedan öfvervintrade en europé hos polareskimåerna, jordens nordligaste folk.

Det var så mycket lättare för honom som han hade eskimåblod i ådrorna och talade språket. I öfrigt var hans kultur modernt europeisk.

Han var son till en präst på Syd-Grönland och hade tillbragt sin första ungdom där. Men äfven för sydgrönlänningar voro polareskimåerna bekanta endast genom sägner. Deras sagoberättare talade om ett underbart folk långt nordpå, som klädde sig i björnhudar och åto rått kött. Men ingen af berättarna hade träffat någon som vågat sig så långt norrut, ty landet där uppe var stängdt af is och solen gick aldrig upp.

Dessa sägner lämnade honom aldrig någon ro. De voro i hans drömmar dag och natt, och när han blef man, beslöt han uppsöka folket i norr. Han var min gäst någon tid just då beslutet höll på att mogna. Vi försökte leka eskimåer i kanot i brist på kajak.

Han lärde mig grönländarnas sätt att smyga på säl, att locka ejder och trutar — ty af en truts vingpennor skär man de starkaste tafsarne för fiskkrokar. Man kan lyfta en karl i dem.

Och stundom roar det mig än att lägga mig i en skrefva på den yttersta kobben, vifta med en måsvinge och ropa *trrrrrr, trrrrrr* så det smattrar öfver hafvet.

Han lärde mig krypa ur en kajak i dyning, att skära snöblock till hus och att göra en stark rem af ett helt sälskinn och att bereda den, men den proceduren talar jag hälst icke om.

Och så reste han till Grönland.

När han kom hem igen, åtföljdes han af Osarkrak, och om honom har han berättat det jag nu går att skrifva.

Själf har han tydligen ansett det betydelselöst i jämförelse med annat som han upplefvat. Men det gör icke jag, och det är därför jag vill rädda det från glömskan. Vi kunna ju kalla min sagesman Knud.

När han left ett år med polareskimåerna, jagat björn, hvalross, säl och ren med dem, deltagit i hval- och narhvalsmord och dåsat med dem under den långa polarnatten, kom hemlängtan med rodnaden, som bebådade vårsolen bakom de snötäckta fjällen och glaciärerna. Han började göra förberedelser för hemresan. Det gällde att sätta slädarna i godt stånd, utvälja hundar och ordna tusen viktiga småsaker.

Knuds vän Osarkrak, en vilde på 25 år, hade flera dagar gått i djupa tankar. De hade lärt sig bli goda vänner. De hade tillsammans i hundslädar sökt framtränga så långt norrut som möjligt, på hafsisen, öfver glaciärer, uppe på inlandsisen. De hade sofvit tillsammans i bergsklyftor och ishålor, svultit och frossat under samma förhållanden, och nu skulle de skiljas.

Men en dag tycktes något ha mognat inom Osarkrak, och han sade: — Nu har jag visat dig mitt land, nu skall du visa mig ditt!

Detta hade Knud icke beräknat, men efter eskimåisk taktkänsla var det fullkomligt riktigt, och han kunde

icke vägra.

Han hade visserligen sökt ge Osarkrak en föreställning om det europeiska samhället och begreppet stad, landsbygden med skogar, åkrar och underbara djur af alla slag, hästar, oxar och kor, får och svin, men han var samtidigt öfvertygad om att vilden endast af artighet låtsat tro på sådana sagor — ty eskimåerna äro mycket artiga. Nu skulle han emellertid få följa med och öfvertyga sig om sanningen af européns sagor, hvilka voro mycket mera fantastiska än grönländarnas egna, som rörde sig om de farliga *tornit,* fabelaktiga väsen, af hvilka grönländarna tro det inre af landet vara bebodt, eller *inuarudligkat,* dvärgmänniskorna, som kunna döda blott genom att peka på målet, eller *erkigdlit*, som ha hundars underkroppar, eller *amarok'*en, ett djur stort som ett fjäll, eller jätteräfvar och jätteharar, och tusen andra mystiska varelser — och först och sist om besvärjelser och andra storverk, utförda af deras *angákut,* trollkarlar och präster, som förstå att frigöra sina själar ur kropparna och förflytta dem hvart de vilja.

Osarkrak följde Knud till Europa. Han hade icke en aning om de utgifter han skulle förorsaka, ty polareskimåerna veta ej, hvad som menas med pengar. De idka ej ens byteshandel, utan hvar och en reder sig själf, och den som är oduglig som jägare går under.

När Osarkrak från den stora kajaken, ångbåten, satte sina fötter på storstadens kaj, förfärades han.

Jättelika hundar drogo slädar med hus på, i hvilka människor bodde. Det var hästspårvagnarna och omnibusarna. Och människorna gingo omkring obeväpnade och i skaror som alfågeln om vårarna. Och det var ett buller och dunder, som när isen bryter upp för en väststorm eller som när glaciärerna kalfva. Och man icke endast gick, man sprang som om en hval strandat eller som det gällde att hinna undan en snöstorm.

Och bland allt detta stod Osarkrak, hemma i Grönland den väldige fångstmannen, föremålet för kvinnors längtan och beundran, men här bara en liten vindögd eskimå med långt blåsvart hår som flöt ned på axlarna, kobent och iklädd björnskinnsanorak, björnskinnsbyxor och sälskinnskamiker, och utan en harpun eller ens en kastpil att försvara sig med, om han blef anfallen.

Han sade: — Knud, vi måste fly, vi måste springa!

Och han började springa blindt åt det håll, där det såg minst farligt ut. Knud hade stor möda att infånga honom. Människorna gapade på den lille skinnklädde mannen, och Knud fann det klokast att låta honom lugna sig inom fyra väggar. Han ville ta en droska, men Osarkrak ville sjunka ned i jorden vid annalkandet af jättehunden och den store, amulettbeprydde och pisksvängande trollkarlen, som satt vid det rullande husets vägg.

De gingo alltså till fots, och Osarkraks förundran växte samtidigt som hans rädsla aftog.

På bottnen af djupa klyftor, i hvilkas väggar människorna hade urholkat sina bostäder, rörde sig den stora boplatsens män och kvinnor om hvarandra. Hvad ville de? Hvad var deras mål? Osarkrak fann deras beteende löjligt.

Och genom de väldiga och förunderligt genomskinliga tarmskinn, som voro spända framför de ofantliga fönstren, såg han deras husgeråd och amuletter. Han såg ting, som icke ens den störste *angákok* vid Kap York kände till. Och husgångarna voro så höga att man kunde gå rak genom dem. Men hvar drogo kvinnorna hudarna af de sälar männen fångat? Och när jagades det öfver hufvud taget? Här gingo kvinnorna sysslolösa utan knifvar i händerna och männen gingo obeväpnade fram och tillbaka! Ett förunderligt land, ditt land, Knud! Men de gingo väl på spaning efter oxar och får och svin, som du talat om?

Knud kunde icke förklara, ty Osarkrak skulle ej ha förstått.

De gingo in genom en väldig husgång, så bred som ett och så hög som två harpunskafts längd, gingo uppför en trappa af konstrikt slipade stenar och kommo in i ett rum utan britsar, utan eldstad på golfvet och utan skinn på väggarna. Ingen var hemma. Inga unga mödrar lågo nakna och gåfvo sina barn di, och inget sälkött kokade öfver späcklamporna. Men männen voro väl ute på jakt och väntades hem och kvinnorna väntade väl på stranden för att ta hand om byte och kajaker.

Knud hade fört Osarkrak till närmaste hotell och sökte förklara detta ords betydelse: ett gästvänligt hus, bebodt af stora fångstmän, frikostiga på kött.

Osarkrak gick omkring i rummet och undersökte allt, medan Knud pr telefon gjorde sina dispositioner. Telefonen var de europeiska *angákut's* trolltrumma, medelst hvilken man lät själen lämna kroppen och besöka andras själar. Detta föreföll Osarkrak helt naturligt.

Men under vandringen utefter väggarna upptäckte Osarkrak en knapp af hvalrosstand, omgifven af en ring af brunt flytträ. Han frågade, hvad denna knapp betydde.

Knud svarade: — Om du trycker på knappen en gång, kommer en man in och frågar, om du vill ha kött. Trycker du två gånger, kommer en kvinna och frågar, om hon får betjäna dig.

Osarkrak började gapskratta.

— Ett underligt land de hvitas land! Om man trycker på en benknapp en gång, kommer en man in, och trycker man två gånger, kommer en kvinna! Ett högst förunderligt land! Tryck två gånger, Knud!

Knud tryckte två gånger. En uppasserska kom in, fick några förfrågningar och försvann.

Osarkrak slog sig på knäna och gapskrattade.

— Högst underligt! Låt mig själf försöka nu, men då måste du gå ut!

Knud gick ut i korridoren och hörde Osarkrak trycka två gånger. Flickan kom igen och gick in. Knud hörde ett skri af fasa och störtade in lagom att hinna befria den vettskrämda kvinnan ur eskimåens omfamning.

— Knud, sade Osarkrak, jag trodde icke, att du, som är min vän, skulle bedra mig på det här sättet. Men jag erkänner också, att jag icke riktigt trodde på knappens förmåga. Vi ha amuletter, som äro mycket mäktigare. Det finns tydligen också dåliga trollmedel hos *kavdlunak'*erna.

Eskimåerna kalla sig själfva *inuit* (människor). Européerna heta *kavdlunak'*er.

En officer, som Knud eftertelefonerat, knackade nu och kom in. Han var i uniform med sabel vid sidan, och som detta var det första vapen Osarkrak sett i *kavdlunak'*ernas land, intresserade den honom.

Han uttryckte genom Knud sin förmodan att den användes att döda oxar, får och svin med, men löjtnanten lät säga, att den var uteslutande till för att döda människor.

Osarkraks intresse stegrades till högsta potens.

— Nå, när du dödar en människa, sker detta stående eller under språng?

Löjtnanten måste medge, att han aldrig dödat någon människa.

Osarkraks ögon spärrades upp af förvåning. Men denna förvåning öfvergick i nästa sekund till en min af det ytterligaste förakt, och han vände löjtnanten ryggen med verklig indiansk grandezza. Han såg icke åt

löjtnanten så länge denne var kvar i rummet.

Ett vapen som aldrig användts! Osarkraks tro på kavdlunakerna hade fått ytterligare en knäck. —

Men Osarkrak insåg, att han måste ha europeiska kläder och en käpp, ett tillhygge som han på gatan sett bäras af de flesta män och därför uppfattat som manlighetens hufvudsakligaste attribut. Knud förde honom alltså till en konfektionsaffär.

Osarkrak valde en grå kavajkostym och en klädesmössa med skärm. Värst var det med skorna, men slutligen fann han ett par som icke tryckte för mycket. Och nu var Osarkrak i sitt tycke till det yttre en fullständig kavdlunak, då Knud påpekade hans fotslånga hår, som i alla händelser skulle ådraga honom nyfikenhet. Men Osarkrak ville icke höra talas om hårklippning. Att klippa håret är ovärdigt en man! I stället begärde han krage och manschetter.

Och nu gällde att föra honom ut till landet, ut till Knuds släktingar, där en eskimåfamilj från Syd-Grönland befann sig, hvilkens öfverhuvud höll på att utbilda sig till kateket, och där han alltså skulle få sällskap.

Knud var rädd för svårigheten att få honom med sig på tåget, men nu hade Osarkrak sett så mycket, att intet vare sig skrämde eller förvånade honom. Han ägnade sig nu uteslutande åt att upptäcka humbug.

Där ute på landet fick han lefva på eskimåvis så mycket som möjligt, d. v. s. icke jaga men äta tills han icke orkade mer. Där fick han för första gången se ett träd, och där fick han se kavdlunakernas oxar, får och svin, ankor och gäss. Han var lycklig.

En dag ville en af de kungliga prinsarna se den märkvärdige vilden, som nu för öfrigt var halft europeiserad, fast han ej ännu fattade vårt samhälles organisation. Osarkrak ville veta hvad en prins var för något, och Knud kunde ej förklara detta på annat sätt än att en prins var en man som hade alldeles ohyggligt mycket mat året om.

Alltnog, de reste in till hufvudstaden och begåfvo sig till palatset, utanför hvilket en vakt med bajonett på gevär gick af och an. Men detta trodde Osarkrak vara en fälla och började springa. Det hade regnat, gatorna voro smutsiga, Osarkrak, som var ovan att manövrera sin käpp, trasslade in denna mellan knäna och föll framstupa i smörjan, infångades och rengjordes nödtorftigt.

Sedan Knud lyckats öfvertyga honom att den beväpnade mannens sinnelag var uteslutande vänligt, fick han honom med sig uppför trapporna. Men i audiensrummet mötte en ännu fruktansvärdare fara i form af en engelsk rasren bulldogg. Ett sådant djur hade Osarkrak ej kunnat föreställa sig. Det liknade hvad han möjligen fått höra om kavdlunakernas djäfvul, och han sprang vettskrämd utför trapporna. Endast med största svårighet lät han sig föras upp igen.

Och prinsen och prinsessan kommo in, underhöllo sig genom Knud med Osarkrak en halftimme — audiensen var slut — ingen mat — åter humbug! En prins hade alltså ingen mat.

Och Knud fick sitta emellan.

På vägen tillbaka till järnvägsstationen passerade de en vildthandel, utanför hvilken hängde ett rådjur. Osarkrak fordrade ovillkorligen att Knud skulle ta det med sig hem för att i någon mån återgällda den gästfrihet de båda åtnjutit i hans familj. Knud måste köpa rådjuret för att icke alltför mycket sjunka i Osarkraks aktning. Hvad som menades med pengar, lyckades Osarkrak aldrig lära sig. —

Liksom alla människor från arktiska trakter, som förflyttats söderut, blef Osarkrak sjuk. Han fick lunginflammation och sväfvade några veckor mellan lif och död.

Mellan tjocka bolstrar låg han och svettades och yrade och ropade på en snöstorm som det enda som kunde svalka honom. Och när krisen var öfver och han återkommit till medvetande och fattade sin hjälplöshet, matt till ytterlighet, som han var, fann han denna belägenhet ovärdig en man.

Han ville dö och bad Knud hjälpa sig. Han hade sett en revolver på en vägg, och med den skulle Knud skjuta honom.

Men Knud ville icke. Då bad han att få låna en pappersknif som låg på ett bord i rummet — han skulle visst icke göra sig något med den, han ville bara se den.

Men då icke heller detta lät sig göra, blef han förgrymmad.

— Jag har hjälpt dig i mitt land och arbetat hårdt som en man för dig, och nu vill du icke göra mig den lilla tjänsten att hjälpa mig dö!

Och så vände han sig mot väggen och hvarken tilltalade eller svarade Knud under två veckors tid.

Men med kroppens tillfrisknande blef också tankarna friskare. Han ville lefva och började känna hemlängtan.

Kavdlunakernas land var stort och rikt, men det var icke ett land för en polareskimå. Han hade lärt sig kritisera oss. Vi voro starka och mäktiga, men vi voro icke konsekventa. I många fall voro vi dumma. Vår religion, om hvilken han fått en liten aning, lämpade sig ej för honom. Hvarför ville vi inpränta våra lagar och bud i honom, då vi själfva ej lefde efter dem?

Vår klasskillnad förstod han ej. Våra sociala institutioner voro löjliga — till exempel vår uppfattning om och tillämpning af äktenskapet. På den punkten voro vi uteslutande dumma.

Han hade på kort tid lärt sig skrifva och läsa. En af Knuds vänner bad honom skrifva något i en minnesbok.

Han skref — och här följer Knuds öfversättning: »Det forefalder mig, at I hvide Mennesker elsker En — men gifter jer med en helt anden — og blir lykkelige.»

Hvad säga mina läsarinnor om det?

En parentes: Om Osarkrak råkade tappa något föremål i ett rum, där en kvinna befann sig, kunde det ej falla honom in att själf ta upp det. Det var kvinnans åliggande. Han bara pekade tyst och majestätiskt först på kvinnan och sen på det tappade — och blef åtlydd.

Jag fick aldrig se Osarkrak, men jag korresponderade något litet med honom. Knud hade bedt honom göra en pappersknif åt mig af en vacker hvalrosstand. Han yxade till ett monstrum till knif. Då Knud frågade honom, hvarför han ej lagt ned sin vanliga omsorg och skicklighet på arbetet, tog han en tidning och högg itu den.

»Nog duger den att förstöra papper med!»

Men af mig och andra vänner fick Osarkrak en massa knifvar. Zorn sände honom dussintals Moraknifvar. När han fick dem, sade han: — När jag kom hit till kavdlunakernas land, var jag fattigare än någon, men jag kommer hem som den rikaste af alla.

Och han reste. Nu är han åter fångstmannen. Kanske sitter han just nu på britsen i sin rökiga hydda och berättar om de mäktiga kavdlunakerna och deras humbug. Eller har hafvet kanske redan kräft honom som offer?

När jag nu skall afsluta berättelsen om Osarkrak och ser bläcket flyta ur pennan, kommer jag ihåg hans benämning på bläck. Den är vacker och innehållsrik nog: *Tankens blod!*

En tjur.

Jag sprang för en tjur i dag.

Aldrig trodde jag, att jag kunde springa så olympiskt. Men den som känner Norrgårdstjuren, förstår mig.

Beväpnad med en gäddsnärja på ett slantspö begaf jag mig ut för att skaffa litet färskt till hushållet. I hasselhagen kom jag rakt på Norrgårdskornas don Juan. Jag hejdade mig ett ögonblick men ville icke visa mig feg inför korna. Jag försökte passera med bibehållen värdighet, men min röda skjorta tilltalade icke den fruktansvärde.

Han störtade rakt på mig under utbölande af löften, som icke bådade godt.

Det är vackert att se en karl ila till sin älsklings möte eller marathonlöpa eller rusa fram i ett bajonettanfall, men att se honom springa för en tjur inger inga skönhetskänslor.

Jag uppnådde ett träd och hann förskansa mig bakom det i samma ögonblick tjurens horn sargade dess bark. Som ung har jag gjort upp teorier om sättet att skydda sig för dylika anfall. Kammarlärdom!

Rundt detta träd upplefde jag några af de allvarligaste ögonblicken i mitt lif. Ty en tjur kan utveckla både list och vighet. Det blef *»en ringdans, medan mor väntar».*

I tjurens ansiktsuttryck fanns icke ett uns barmhärtighet, och skulle jag öfversätta hans tillmälen, blefve denna berättelse konfiskerad.

Jag måste uppgöra en reträttplan. Afståndet till närmaste gärdesgård var minst ett par hundra meter och träden växte glest mellan hasselbuskarna, hvilka voro odugliga som skydd. Jag gjorde ett förtvifladt utfall med mitt grofva slantspö och *flög* till ett annat träd, där samma scener som förut upprepades.

Men hur vacker var icke tjuren i sin vrede! Jag läste mord i hans ögon. Hans utfall voro blixtsnabba, och jag tvangs att utveckla hela den lilla förslagenhet, som kommit på min lott. Vid nästa träd låg något, som såg ut som en stör eller en grov gren. Ett ögonblick, då tjuren drog sig något tillbaka för att förbereda ett nytt anfall, flög jag dit, släppte slantspöet, som hindrade mina rörelser, och grep stören — ty det var en enstör, färsk och nyhuggen. Jag välsignade den bonde, som huggit den. Men den halfva sekund jag använde för att få vapnet i min hand höll på att kosta mig lifvet. Jag kände eller trodde mig känna en smekning af ett horn i ryggen och höll på att falla, då jag räddade mig bakom trädstammen. Nu såg jag att där lågo flere störar, nyhuggna för skördens skull.

Jag fattade stören med båda händerna och slog tjuren i skallen och jag kände, att jag icke slog falskt. Han stannade bråkdelen af en sekund. Jag slog ett slag till mellan hornen, och han drog sig långsamt tillbaka. Och i vild glädje lät jag ett rägn af slag falla på det väldiga hufvudet. Fnysande gick tjuren baklänges, långsamt och med värdighet. Men det gällde för mig att behålla öfvertaget, ty af erfarenhet vet jag att flykt endast retar tjurar. Han retirerade allt närmare gärdesgården. Där gjorde jag ett sista rasande utfall och rann öfver stängslet för att i nästa ögonblick lägga mig på rygg och dricka luft efter den ovana ansträngningen. Men om ett par sekunder kom den ilskna bölningen igen och tjuren började arbeta med hornen i gärdesgården. Jag dök in i skogen och var räddad.

På hemvägen mötte jag Mattson och berättade mitt äfventyr. Han skrattade.

— Ja, när en har praktik, så har en, men Engström har inte praktik! När en kommer ut för en arg tjur, så ska en inte ge sej till att springa — nänejmen! En ställer sej bara på alla fyra å går emot tjuren. Då blir han rädd, för då förstår han inte att det är en människa utan tar på skubben. Så gör jag. Kom ihåg det nästa gång, Engström! Jag vet ’et, för jag har praktik!

Så nu vet läsaren också, hur han skall bära sig åt.

Digitaliserad av Litteraturbanken.

Konverterad av Arkivkopia och publicerad på
https://arkivkopia.se/sak/littbank-EngstromA_BlackOchSaltvatten.

Filen skapad 2018-12-13 18:23:29.580060